

Näringsutskottets betänkande 2020/21:NU23

Stärkt skydd för geografiska beteckningar och tydligare regler vid registrering av varumärken och företagsnamn i ond tro

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lagändringar om skydd för geografiska beteckningar och registrering av varumärken och företagsnamn i ond tro. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2021.

Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till pågående arbete och gällande regler.

I betänkandet finns 10 reservationer (M, SD, C, KD, L) och två särskilda yttranden (V, KD).

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:125 Stärkt skydd för geografiska beteckningar och tydligare regler vid registrering av varumärken och företagsnamn i ond tro.

Tre yrkanden i följdmotioner.

Ett tjugotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Bakgrund	5
Utskottets överväganden.....	6
Nya regler om geografiska beteckningar, varumärken och företagsnamn	6
Frågor som rör upphovsrätt	10
Frågor som rör patent	23
Övriga frågor om immaterialrätt.....	28
Reservationer	35
1. Information om skyddade geografiska beteckningar, punkt 2 (M, KD).....	35
2. Uppföljning av ny lagstiftning, punkt 3 (M).....	36
3. Vissa frågor om upphovsrätt, punkt 4 (SD).....	36
4. Vissa frågor om upphovsrätt, punkt 4 (C)	39
5. Upphovsrättsskyddade konstverk på offentliga platser, punkt 5 (SD, C)	40
6. Kostnader i mål om patent, punkt 6 (M, L)	41
7. Kostnader i mål om patent, punkt 6 (SD)	42
8. Åtalsprövning vid patentintrång, punkt 7 (M, L).....	42
9. Övriga frågor om immaterialrätt, punkt 8 (M).....	43
10. Övriga frågor om immaterialrätt, punkt 8 (SD).....	44
Särskilda yttranden	46
1. Kostnader i mål om patent, punkt 6 (V)	46
2. Kostnader i mål om patent, punkt 6 (KD)	46
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	48
Propositionen	48
Följdmotionerna	48
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	48
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	52

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Nya regler om geografiska beteckningar, varumärken och företagsnamn

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i varumärkeslagen (2010:1877),
2. lag om ändring i lagen (2018:1653) om företagsnamn,
3. lag om ändring i lagen (2018:1654) om skydd för beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:125 punkterna 1–3.

2. Information om skyddade geografiska beteckningar

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3899 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1 och

2020/21:3916 av Camilla Brodin m.fl. (KD).

Reservation 1 (M, KD)

3. Uppföljning av ny lagstiftning

Riksdagen avslår motion

2020/21:3899 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 2 (M)

Frågor som rör upphovsrätt

4. Vissa frågor om upphovsrätt

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:667 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1–5,

2020/21:2120 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 7,

2020/21:2596 av Sofia Westergren och Sten Bergheden (båda M) yrkandena 1 och 2,

2020/21:2921 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 10,

2020/21:3397 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) och

2020/21:3638 av Anna Sibinska m.fl. (MP) yrkande 10.

Reservation 3 (SD)

Reservation 4 (C)

5. Upphovsrättsskyddade konstverk på offentliga platser

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:667 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 8 och

2020/21:2921 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 30.

Reservation 5 (SD, C)

*Frågor som rör patent***6. Kostnader i mål om patent**

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:717 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,

2020/21:3262 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 6 i denna del och

2020/21:3483 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 13 i denna del.

Reservation 6 (M, L)

Reservation 7 (SD)

7. Åtalsprövning vid patentintrång

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3262 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 6 i denna del och

2020/21:3483 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 13 i denna del.

Reservation 8 (M, L)

*Övriga frågor om immaterialrätt***8. Övriga frågor om immaterialrätt**

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:667 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 6,

2020/21:717 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2020/21:2107 av Markus Selin (S),

2020/21:2108 av Markus Selin (S),

2020/21:3344 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 6 och

2020/21:3483 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 12 och 14.

Reservation 9 (M)

Reservation 10 (SD)

Stockholm den 27 maj 2021

På näringsutskottets vägnar

Lars Hjalmered

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lars Hjalmered (M), Anna-Caren Säterberg (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Monica Haider (S), Helena Lindahl (C), Lotta Olsson (M), Tobias Andersson (SD), Camilla Brodin (KD), Åsa Eriksson (S), Joar Forssell (L), Eric Palmqvist (SD), Peter Helander (C), Patrik Engström (S), Josef Fransson (SD), Lorena Delgado Varas (V) och Amanda Palmstierna (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition Stärkt skydd för geografiska beteckningar och tydligare regler vid registrering av varumärken och företagsnamn i ond tro (prop. 2020/21:125). Utskottet behandlar även tre yrkanden i motioner som har väckts med anledning av propositionen och 25 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21 som rör olika immaterialrättsliga frågor.

I bilaga 1 finns en förteckning över behandlade förslag och i bilaga 2 finns regeringens lagförslag.

Bakgrund

Genèveakten inom Lissabonöverenskommelsen för ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar (Genèveakten) antogs av Förenta nationernas organ för immaterialrätt, World Intellectual Property Organization (Wipo), i maj 2015. EU tillträdde akten den 26 november 2019.

Genèveakten trädde i kraft den 26 februari 2020. För att genomföra akten i EU har en förordning antagits (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1753 av den 23 oktober 2019 om unionens åtgärder efter anslutningen till Genèveakten inom Lissabonöverenskommelsen om ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar).

Förslagen i regeringens proposition har behandlats i två promemorior som tagits fram inom Justitiedepartementet. En av promemoriorna berör ändringarna i varumärkeslagen och lagen om företagsnamn samt ändringarna med anledning av Genèveakten och frihandelsavtalet med Vietnam. Den andra promemorian behandlar ändringarna med anledning av frihandelsavtalet med Singapore. Promemoriorna har remissbehandlats och en sammanfattning av promemoriorna finns i bilagor till propositionen.

Regeringen beslutade i februari 2021 att begära Lagrådets yttrande över lagförslagen i propositionen som utskottet behandlar i detta betänkande. Lagrådet hade inga synpunkter på lagförslagen.

Utskottets överväganden

Nya regler om geografiska beteckningar, varumärken och företagsnamn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lagändringar som innebär ett stärkt skydd för geografiska beteckningar och tydligare regler vid registrering av varumärken och företagsnamn i ond tro. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2021. Riksdagen avslår därtill motionsyrkanden om att regeringen bör vidta åtgärder för att öka informationen om skyddade geografiska beteckningar och att de föreslagna lagändringarna bör följas upp.

Jämför reservation 1 (M, KD) och 2 (M).

Propositionen

Regeringen föreslår i propositionen att varumärkeslagens bestämmelser om skadestånd och andra sanktioner ska kunna tillämpas i samband med intrång i geografiska beteckningar och ursprungs-beteckningar som skyddas inom EU genom unionens tillträde till Genèveakten. Detsamma ska gälla geografiska beteckningar som skyddas av frihandelsavtalen med Singapore och Vietnam.

Förslagen innebär således ett stärkt skydd för sådana beteckningar som skyddas av Genèveakten och frihandelsavtalen och det blir möjligt att vid vite förbjuda användningen av en beteckning. Den som har lidit skada till följd av en otillåten användning av en beteckning ska också kunna få ersättning för skadan.

I propositionen framhåller regeringen att de beteckningar som skyddas inom EU till följd av Genèveakten framgår av de beslut som fattas av EU-kommissionen. De beteckningar som skyddas av frihandelsavtal framgår vanligtvis direkt av avtalen. Det är också möjligt att söka efter och få ytterligare information om skyddade beteckningar i elektroniska register som tillhandahålls av kommissionen. Regeringen anför vidare att frågan om huruvida det behövs ytterligare åtgärder för att göra det lättare för företag att få information om olika typer av skyddade beteckningar kräver närmare överväganden som inte är möjliga att göra inom ramen för detta ärende.

Regeringen föreslår vidare ändringar i varumärkeslagen och lagen om företagsnamn när det gäller bestämmelserna om hinder mot registrering av varumärken och företagsnamn i de fall sökanden är i ond tro. Ändringarna innebär att en generell bestämmelse som hindrar att ett varumärke registreras då en ansökan har gjorts i ond tro förs in i varumärkeslagen bland de hinder mot registrering som motiveras av allmänna intressen. Bestämmelsen ska ersätta

det hittillsvarande registreringshindret om ond tro. I propositionen framhåller regeringen att det nya hindret kommer att ha ett bredare tillämpningsområde än det hittillsvarande hindret. Enligt propositionen kommer den nya bestämmelsen, precis som den som gäller i dag, att omfatta situationer där ond tro aktualiseras till följd av någon annans rättighet, men även situationer där en registrering kommer i konflikt med allmänna intressen. Det innebär att det blir lättare att hindra varumärkesregistreringar som av olika skäl är otillbörliga. Förslaget innebär dessutom att regleringen om ond tro blir mer lik regleringen i andra nordiska länder.

I propositionen anförs vidare att bestämmelserna om hinder mot registrering i varumärkeslagen och lagen om företagsnamn är utformade på i huvudsak samma sätt. Enligt regeringen finns det därmed inte några skäl att reglera registreringshinder på grund av ond tro på ett annat sätt i lagen om företagsnamn än i varumärkeslagen. En generell bestämmelse om ond tro bör därför införas som ett absolut registreringshinder även i lagen om företagsnamn. Bestämmelsen bör, på samma sätt som i varumärkeslagen, ersätta det hittillsvarande relativa registreringshindret om ond tro. Den nya bestämmelsen är tänkt att, i likhet med förslaget i varumärkeslagen, omfatta de situationer som omfattas av den hittillsvarande bestämmelsen, men också situationer där en registrering strider mot allmänna intressen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2021.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3899 anför Lars Hjalmered m.fl. (M) att de ställer sig positiva till regeringens proposition men att det dock tydligare bör belysas hur företag kan ges information om de beteckningar som skyddas av Genèveakten och frihandelsavtalen. I yrkande 1 anføres därför att regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med förslag för att säkerställa att systemet är lätt att använda för Sveriges företagare.

När det gäller de föreslagna bestämmelserna om hinder mot registrering av varumärken och företagsnamn i de fall sökanden är i ond tro framhåller motionärerna att regeringen har valt att ta bort bestämmelsen om relativt hinder. Motionärerna framhåller att detta förslag inte är i linje med Patent- och registreringsverkets (PRV) uppfattning. Det förordas därför i yrkande 2 att regeringen ges i uppdrag att noggrant följa upp konsekvenserna av att bestämmelsen tas bort.

I kommittémotion 2020/21:3916 anför Camilla Brodin m.fl. (KD) att de är positiva till regeringens proposition men att reglerna bör kompletteras med ett praktiskt förtydligande när det gäller hur företag kan informera sig om de beteckningar som skyddas. I motionen förordas därför att regeringen får ett uppdrag att verka för att åstadkomma en lösning för hur företag ska kunna tillgodogöra sig denna information. Det kan exempelvis ske genom att utveckla någon form av databas, skriver motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Allmänt om hinder för registrering av varumärken

Bestämmelser om varumärken och andra varukännetecken finns främst i varumärkeslagen. Ensamrätt till ett varumärke uppkommer vanligtvis genom registrering hos PRV. Ensamrätten innebär, typiskt sett, att endast innehavaren får använda varukännetecknet som symbol för sådana varor och tjänster som registreringen avser.

Varumärkeslagen innehåller olika bestämmelser som inskränker en sökandes möjlighet att få registrera ett varumärke, s.k. absoluta och relativa registreringshinder. De absoluta registreringshindren motiveras av allmänna intressen och innebär t.ex. att ett varumärke som strider mot goda seder och allmän ordning inte får registreras. De relativa registreringshindren motiveras av att det sökta varumärket inte ska stå i konflikt med en tidigare rättighet, t.ex. någon annans registrerade varumärke eller företagsnamn.

Enligt varumärkeslagen är det även möjligt att häva en registrering av ett varumärke efter att registrering har skett. Systematiken i lagen bygger på att en omständighet som innebär hinder för registrering även utgör grund för att häva registreringen.

Varumärkeslagens bestämmelser om hinder mot registrering, och grunder för hävning, bygger på EU:s varumärkesdirektiv från 2015. Direktivet, som är en omarbetning av tidigare varumärkesdirektiv, medför att varumärkesrätten i stor utsträckning är harmoniserad inom EU. Direktivbestämmelserna är uttömmande i fråga om vilka registreringshinder och hävningsgrunder som medlemsstaterna får ha. Vissa av hindren och grunderna är dock frivilliga för medlemsstaterna att införa.

Det kan också nämnas att det därutöver, genom registrering vid EU:s immaterialrättsmyndighet EUIPO, är möjligt att få en rättighet med verkan i hela unionen, ett s.k. EU-varumärke. EU-varumärken regleras i EU:s varumärkesförordning (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1001 av den 14 juni 2017 om EU-varumärken), som innehåller bestämmelser om registrering, hinder och hävning liknande de i varumärkesdirektivet.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Regeringens lagförslag
- Information om skyddade geografiska beteckningar
- Uppföljning av ny lagstiftning.

Regeringens lagförslag

Utskottet har inget att invända mot de lagförslag som framförs i propositionen, som härmed tillstyrks.

Information om skyddade geografiska beteckningar

Förslagen i regeringens proposition innebär bl.a. ett stärkt skydd för geografiska beteckningar som skyddas av Genèveakten och frihandelsavtalen med Singapore och Vietnam. I motionerna 2020/21:3899 (M) yrkande 1 och 2020/21:3916 (KD) förordas att regeringen återkommer till riksdagen med förslag som säkerställer att företag på ett snabbt och effektivt sätt kan informera sig om vilka beteckningar det är som enligt förslagen i propositionen kommer att skyddas. Utskottet kan konstatera att de beteckningar som skyddas inom EU till följd av Genèveakten framgår av de beslut som fattas av EU-kommissionen och att de beteckningar som skyddas av frihandelsavtal vanligtvis framgår direkt av avtalen. Utskottet noterar även att det är möjligt att söka efter och få ytterligare information om skyddade beteckningar i elektroniska register som tillhandahålls av EU-kommissionen. I propositionen anförs att frågan om huruvida det behövs ytterligare åtgärder för att göra det lättare för företag att få information om olika typer av skyddade beteckningar kräver närmare överväganden som inte är möjliga att göra inom ramen för detta ärende. Utskottet noterar vad som anförs i propositionen och avstyrker motionsyrkandena.

Uppföljning av ny lagstiftning

I regeringens proposition finns förslag om ändringar i varumärkeslagen och lagen om företagsnamn när det gäller bestämmelserna om hinder mot registrering av varumärken och företagsnamn i de fall sökanden är i ond tro. Ändringarna innebär bl.a. att en generell bestämmelse som hindrar att ett varumärke registreras då en ansökan har gjorts i ond tro förs in i lagstiftningen samt att ond tro som ett s.k. relativt hinder mot registrering tas bort. I motion 2020/21:3899 (M) uttrycks farhågor om att ond tro tas bort som relativt hinder och i yrkande 2 förordas att riksdagen ska uppmana regeringen att noggrant följa upp utvecklingen med anledning av detta. Utskottet kan dock konstatera att regeringen i propositionen framhåller att den nya bestämmelsen kommer att ha ett bredare tillämpningsområde än tidigare och att det därmed kommer att bli lättare att hindra registreringar som av olika skäl är otillbörliga. Utskottet har ingen annan uppfattning och det nämnda motionsyrkandet avstyrks härmed.

Frågor som rör upphovsrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör olika upphovsrättsliga frågor. Utskottet hänvisar främst till pågående arbete och gällande rätt.

Jämför reservation 3 (SD), 4 (C) och 5 (SD, C).

Motionerna

I motion 2020/21:2596 anför Sofia Westergren och Sten Bergheden (båda M) att basen för en rättvis och transparent fördelning av royaltier är en lagreglerad registrering av rättigheter, främst inom den digitala världen. Genom att man registrerar en rättighet direkt när den skapas kan man vid eventuella senare rättsfall eller dispyter enkelt redovisa vilka rättigheter som tillhör vilken part. Motionärerna anför i yrkande 1 att regeringen därför bör ta fram en åtgärdsplan för att komma till rätta med bristande upphovsrätsregistrering av digitalt innehåll. I yrkande 2 begär motionärerna att regeringen överväger att reglera upphovsrätsregistrering i likhet med befintlig företagsregistrering och handel med företagsaktier.

Av kommittémotion 2020/21:667 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 1 framgår att motionärerna anser att det finns ett behov av att modernisera upphovsrätten. I motionen framhålls bl.a. att en god balans måste finnas i lagstiftningen utifrån vad som i dagens samhälle är rimligt, mellan å ena sidan samhällsintresset av att uppmuntra skapande och bevara kreatörers möjlighet att kunna få rättmätig ersättning för sina alster och å andra sidan intresset av att fullt ut nyttja de möjligheter som informationssamhället ger. I en översyn bör särskilt intresset av en fri åsiktsbildning värnas, skriver motionärerna. I motionen framhålls vidare i yrkande 2 att befintliga inskränkningar i upphovsrätten är dåligt anpassade efter det moderna samhället och grundar sig i utdaterade förhållanden för hur information används och sprids. Lagstiftaren bör enligt motionärerna därför tillsätta en utredning med syftet att införa mer flexibla inskränkningar i upphovsrätten utifrån vad som är skäligt med hänsyn till samhällets utveckling. Av motionens yrkande 3 framgår att motionärerna anser att regeringen bör överväga om upphovsrättens långa skyddstider är befogade utifrån moderna förhållanden. Det framhålls vidare att möjligheterna att tillgängliggöra upphovsrättsskyddade verk på legala sätt måste förbättras. Detta framgår av yrkande 4, och motionärerna framför att med fullgoda alternativ till illegala tjänster, som lever upp till konsumenternas förväntningar, upprätthålls också den allmänna respekten för upphovsrätten. I motionens yrkande 5 anförs vidare att Sverige bör verka för att avskaffa regler på upphovsrättsområdet som står i konflikt med intresset av ett fritt internet och en

fri åsiktsbildning. Motionärerna menar att delar av EU:s nya upphovsrättsdirektiv går i motsatt riktning. I motionen anförs avslutningsvis i yrkande 8 att upphovsrätten bör revideras så att fri spridning av offentlig konst möjliggörs.

Michael Rubbestad m.fl. (SD) anförs i kommittémotion 2020/21:2120 att piratkopiering har minskat radikalt i Sverige och att privatkopieringsersättningen därmed har spelat ut sin roll. I yrkande 7 förordas att denna ersättning avskaffas.

I motion 2020/21:3397 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) anförs att lagen om civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område kortfattat innebär att företag och organisationer kan bedriva brottsbekämpning. Motionärerna menar att det inte är rimligt att tvister på området hanteras som civilmål där den enskilda medborgaren själv får stå för alla rättegångskostnader. Av den anledningen anser motionärerna att regeringen bör arbeta på EU-nivå för att riva upp lagen om civilrättsliga sanktioner.

I kommittémotion 2020/21:2921 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) framhålls att EU:s nya upphovsrättsdirektiv har satt fokus på behovet av att säkra ersättning till kreatörer. Motionärerna påpekar att det samtidigt är avgörande att den enskildes rätt att yttra sig fritt bevaras och att direktivets artikel 15 och 17 (tidigare 11 och 13) riskerar att urholka denna rätt. I yrkande 10 begärs därför ett tillkännagivande om att genomförandet av direktivet i svensk rätt bör leda till att yttrandefriheten försvaras och stärks samt att mellanhänders grundläggande ansvar och skyldighet att framföra information i oförvanskat skick tydliggörs. I motionen framförs vidare att det finns områden där den nuvarande upphovsrättslagstiftningen inte är anpassad till den digitala verkligheten. Ett sådant är panoramafriheten där det efter beslut i Patent- och marknadsdomstolen inte är klart om man får dela bilder på offentlig konst digitalt utan att betala till konstnären. I yrkande 30 förordas därför att lagstiftningen revideras så att bilder på offentlig konst bör kunna delas online utan restriktioner.

I motion 2020/21:3638 framför Anna Sibinska m.fl. (MP) att det behövs flera åtgärder för att återstarta den svenska kulturbranschen efter coronapandemin. Av motionens yrkande 10 framgår att motionären anser att upphovsrätten har en del i denna återstart. Någon närmare motivering till vad motionären avser saknas dock i motionen.

Vissa kompletterande uppgifter

Bakgrund

Immaterialrätten omfattar skydd av intellektuella prestationer och kännetecken och delas in i upphovsrätt och industriellt rättsskydd. Upphovsrätten ger skydd för musik, litteratur och annat konstnärligt skapande, medan det industriella skyddet omfattar skydd för tekniska lösningar genom patent, designskydd eller skydd för varumärken och andra varukännetecken.

Immaterialrätten är i högsta grad internationell och påverkad av globaliseringen och den tekniska utvecklingen. Det är vanligt att exempelvis musik,

böcker och uppfinningar av olika slag får stor internationell spridning, samtidigt som de immateriella rättigheterna kan vara av stor ekonomisk betydelse för upphovsmannen eller uppfinnaren. Mot denna bakgrund har en allmän internationell rättsordning byggts upp på grundval av internationella konventioner. De två viktigaste konventionerna på det globala planet är Bernkonventionen (BK) av 1886 inom upphovsrätten och Pariskonventionen (PK) av 1883 inom det industriella rättsskyddet jämte otillbörlig konkurrens.

Inom ramen för Världshandelsorganisationen (WTO) antogs 1994 Tripsavtalet (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights). Tripsavtalet förpliktigar exempelvis de avtalsslutande länderna att upprätthålla den standard som följer av de senaste textversionerna av Bern- och Pariskonventionerna. Genom Trips har en sammanhängande immaterialrättslig skyddsordning med i princip en global omfattning skapats.

Inom EU bärs insatser inom immaterialrätten upp av flera centrala syften. En ökad harmonisering av medlemsstaternas immaterialrättsliga regleringar anses vara viktig för att skapa bättre konkurrensvillkor för aktörerna inom EU, att främja EU-företagens internationella konkurrenskraft och att nationell lagstiftning inte ska hindra den fria rörligheten. Den juridiska formen för EU:s rättsakter inom immaterialrätten är ofta direktiv som ska genomföras i medlemsstaternas nationella lagstiftningar.

Allmänt om upphovsrätt

Upphovsrätten är den rätt som författare, kompositörer, konstnärer och andra upphovsmän har till sina verk. Upphovsrätten omfattar resultatet av varje skapande verksamhet som uppnår en viss grad av originalitet (verkshöjd). Exempel på verk är romaner, filmer, dikter, musikaliska verk, sceniska verk, konstverk och datorprogram.

Bestämmelser om upphovsrätt finns i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen). Den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har enligt upphovsrättslagen vissa rättigheter till verket. Dessa rättigheter är dels ekonomiska, dels ideella.

De ekonomiska rättigheterna innebär en rätt att förfoga över verket i två hänseenden. För det första har upphovsmannen en ensamrätt att framställa exemplar av verket. För det andra har upphovsmannen en ensamrätt att göra verket tillgängligt för allmänheten. Detta kan ske på fyra olika sätt, nämligen genom att verket överförs till allmänheten, genom att verket framförs offentligt, genom att exemplar av verket visas offentligt eller genom att exemplar av verket bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller annars sprids till allmänheten. Som utgångspunkt får ingen annan än upphovsmannen använda verket på dessa sätt utan upphovsmannens samtycke.

De ideella rättigheterna kan också delas in i två delar. Den ena innebär att upphovsmannen har rätt att anges när exemplar av hans eller hennes verk framställs eller när verket görs tillgängligt för allmänheten (rätten att bli namngiven). Den andra innebär att upphovsmannen har en rätt att sätta sig emot att

verket ändras så att upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränks eller att verket görs tillgängligt för allmänheten i en sådan form eller i ett sådant sammanhang att hans eller hennes litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränks (rätten till respekt för verket).

Ensamrätten innebär alltså att den som vill utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk som utgångspunkt måste ha samtycke av den som innehar upphovsrätten till verket. Det kan vara upphovsmannen själv eller någon som rätten har övergått till, t.ex. på grund av avtal eller dödsfall. I vissa fall måste alltså samtycke inhämtas från en annan rättsinnehavare än upphovsmannen (dvs. den som har skapat verket). Många gånger finns det flera upphovsmän till ett och samma verk. För att förfoga över verket i dess helhet krävs då samtycke av samtliga upphovsmän.

I de ekonomiska rättigheterna finns en rad inskränkningar som motiveras av hänsyn till olika allmänna eller enskilda intressen. Det är t.ex. tillåtet att utan tillstånd från upphovsmannen under vissa förutsättningar framställa exemplar av verk för privat bruk, att citera verk och att återge verk vid nyhetsrapportering i radio och tv.

På särskilda områden kan användning av skyddade verk även grundas på bestämmelserna om avtalslicens i upphovsrättslagen. Med avtalslicens avses att en part kan träffa avtal om användning av verk med en organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Sverige använda verk på området och därigenom få rätt att använda också verk av upphovsmän som inte företräds av organisationen. Avtalet utsträcks alltså till att omfatta sådana utanförstående upphovsmän (avtalslicensverkan). Syftet är att användaren ska kunna få alla de rättigheter som han eller hon behöver för sin verksamhet, samtidigt som upphovsmännen ska få ersättning. Avtalslicens kan användas bl.a. vid utsändning och vidareutsändning av radio och tv.

Övergripande om inskränkningar i upphovsrätten

Upphovsrätten styrs till stor del av internationella konventioner och EU-rätten. Vilka inskränkningar i upphovsrätten som en EU-medlemsstat får ha regleras uttömmande i EU-direktiv. Det innebär t.ex. att det inte är möjligt att i Sverige införa den amerikanska modellen ”fair use”. För svensk del återfinns inskränkningarna i 2 kap. upphovsrättslagen, t.ex. när det gäller citaträtten. Inom EU inleddes 2016 förhandlingar om ett nytt direktiv om upphovsrätt på den digitala inre marknaden. Direktivet antogs under 2019 och genomförandearbetet pågår alltjämt. Efter initiativ från bl.a. Sverige innehåller direktivet en bestämmelse som säkerställer möjligheten för medlemsstater att ha system för s.k. avtalslicenser. Avtalslicenser möjliggör licensiering av stora mängder upphovsrättsskyddat material inom vissa områden och är viktiga för både rättighetshavare och användare i Sverige. I direktivet finns även nya obligatoriska inskränkningar i upphovsrätten till förmån för forskning, utbildning och bevarande av kulturarvet. Direktivet innehåller också bestämmelser om att användare av vissa typer av onlineplattformar ska få använda upphovsrättsligt

skyddat material i bl.a. parodi- och kritiksyrte. Samtidigt regleras plattformarnas ansvar för upphovsrättsligt skyddat material som laddas upp av användarna. Genomförandearbetet är omfattande men rymmer enligt uppgift från Regeringskansliet inte någon allmän översyn av inskränkningarna i 2 kap. upphovsrättslagen.

Våren 2020 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att regeringen bör utreda vidgade inskränkningar i upphovsrätten (bet. 2019/20:NU18). Utskottet hänvisade bl.a. till de EU-gemensamma regler som lägger grunden för den svenska immaterialrättslagstiftningen. Yrkanet följdes upp i en reservation av företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2019/20:312).

Upphovsrättsliga skyddstider

I Sverige gäller upphovsrätten så länge uphovspersonen lever och i 70 år därefter. Den 70-åriga skyddstiden infördes i Sverige den 1 januari 1996. Innan dess gällde en skyddstid om 50 år. Ändringen gjordes på grund av genomförandet av det s.k. skyddstidsdirektivet. Skyddstiderna i direktivet är tvingande, och Sverige kan alltså inte lagstifta om kortare skyddstider. För utländska verk (från tredje-länder) som skyddas här gäller Sveriges internationella åtaganden, enligt vilka skyddstiden som utgångspunkt blir densamma som för svenska verk (principen om s.k. nationell behandling). Det kan tilläggas att även skyddstiderna för s.k. närstående rättigheter till stor del är harmoniserade. Skyddstiderna gäller förenklat från året då prestationen gjordes och 50 år framåt (i vissa fall gäller dock andra tider; för ljudupptagningar som getts ut eller offentliggjorts gäller t.ex. en 70-årig skyddstid). EU-rätten och Sveriges internationella åtaganden medför även hinder för att lagstifta om krav på en aktiv åtgärd från uphovsmannen för att bevara ensamrätten till sitt verk efter det att en viss tid förlutit.

Våren 2020 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att se över de regler som rör upphovsrättsliga skyddstider (bet. 2019/20:NU18). Utskottet anförde då att reglerna har sin grund i EU-rätten och att det inte finns förutsättningar för Sverige att ensidigt ändra dessa. Yrkanet följdes upp i en reservation av företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2019/20:312).

Registrering av upphovsrätter

Våren 2020 avstyrkte ett enigt utskott två motionsyrkanden som rörde registrering av upphovsrätter (bet. 2019/20:NU18). Utskottet anförde bl.a. att principen om formlost skydd är helt central inom upphovsrätten och har sin grund i Bernkonventionen och att lagstiftning om t.ex. registreringskrav eller liknande för skydd inte är möjlig. Utskottet påpekade att det dock inte finns något som hindrar att marknaden utvecklar affärsmodeller där t.ex. upphovsrätt registreras för att underlätta handel med immateriella rättigheter m.m. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Privatkopieringsersättning

Bestämmelser om privatkopieringsersättning finns i 26 k–26 m §§ upphovsrättslagen. En näringsidkare som i sin yrkesmässiga verksamhet tillverkar eller till landet inför anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp och som är särskilt ägnade för framställning av exemplar av verk för privat bruk, ska betala en särskild ersättning som är bestämd i lagen. Ersättningen ska gå till de upphovsmän vars verk därefter har sänts ut i radio eller tv eller getts ut på anordningar genom vilka de kan återges.

Våren 2018 förordade ett enigt utskott ett tillkännagivande till regeringen om en översyn av systemet för privatkopieringsersättning (bet. 2017/18:NU14). Utskottet anförde bl.a. att det fanns ett behov av att ersätta det nuvarande regelverket med ett mer ändamålsenligt system som genererar en rimlig ersättning till upphovsmännen för den privatkopiering som faktiskt förekommer. Regeringen borde enligt utskottet därför tillsätta en utredning med en sådan inriktning, där möjligheten att införa ett system där staten har det övergripande ansvaret särskilt borde beaktas. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2017/18:278).

Hösten 2020 beslutade regeringen att en särskild utredare (Monika Sörbom, hovrättslagman vid Svea hovrätt) ska göra en översyn av ersättningen till rättighetshavare vid privatkopiering. Syftet med översynen är att åstadkomma en modern och effektiv ersättningsordning vid privatkopiering. Enligt direktivet till utredaren (dir. 2020:82) ska utredaren kartlägga i vilken omfattning kopiering för privat bruk förekommer på den svenska marknaden och bedöma vad som kan anses utgöra rimlig kompensation till rättighetshavarna. Utredaren ska med denna utgångspunkt göra en fullständig översyn av det nuvarande regelverket och föreslå nödvändiga författningsändringar. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 21 februari 2022.

Våren 2021 lämnade regeringen skrivelse 2020/21:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2020 till riksdagen. I skrivelsen redovisar regeringen att den tillsatt en utredning i enlighet med riksdagens tillkännagivande och att tillkännagivandet därmed kan anses som slutbehandlat. Utskottet hade inte några invändningar mot regeringens bedömning.

Upphovsrättsskyddade konstverk på offentliga platser

Det finns sedan lång tid tillbaka bestämmelser i upphovsrättslagen som gör det möjligt att fritt avbilda konstverk som är stadigvarande placerade på eller vid allmänna platser. När det gäller frågan om huruvida upphovsrättsskyddade verk på allmänna platser får avbildas och fritt överförs till allmänheten via internet utan krav på att tillstånd getts eller ersättning betalats till upphovsmannen kan nämnas att Högsta domstolen våren 2016 tog ställning till denna fråga (mål nr Ö 849-15). Högsta domstolen slog fast att rätten att fritt avbilda upphovsrättsligt skyddade konstverk på offentlig plats inte innefattar en rätt för en ideell organisation att även publicera sådana avbildningar digitalt i en databas. Patent- och marknadsdomstolen har därefter i en dom (mål nr

PMT 8448-14) uttalat att inte heller privatpersoner har rätt att publicera bilder av upphovsrättsligt skyddade konstverk på offentliga platser. Den sistnämnda domen är dock fråga om ett underrättsavgörande med ett begränsat prejudikatvärde.

Utskottet har vid flera tillfällen, senast våren 2020 (bet. 2019/20:NU18), avstyrkt motionsyrkanden där det framförts att upphovsrättslagen behöver ändras så att bilder på offentlig konst fritt kan delas på internet utan restriktioner. Ett enigt utskott har avstyrkt yrkandena bl.a. mot bakgrund av det oklara rättsläget. Riksdagen har beslutat i enlighet med utskottets förslag.

EU:s nya upphovsrättsdirektiv

Övergripande om direktivet

Den 15 april 2019 antog EU:s ministerråd ett nytt upphovsrättsdirektiv (Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden och om ändring av direktiven 96/9/EG och 2001/29/EG). Direktivet innehåller bestämmelser som bl.a. rör anpassning av upphovsrättsliga undantag och inskränkningar till en digital och gränsöverskridande miljö, förbättring av licensieringsförfaranden för att säkerställa bredare tillgång till innehåll samt en välfungerande marknadsplats för upphovsrätt. Genom direktivet införs obligatoriska undantag från upphovsrätten för ändamål som gäller text- och datautvinning, onlineundervisning samt bevarande och digital spridning av kulturarv. I direktivet fastställs även harmoniserade regler som underlättar utnyttjande av verk som inte längre saluförs (utgångna verk), utfärdande av kollektiva licenser med utvidgad verkan och klarering av rättigheter för filmer genom plattformar för beställvideo.

Vidare införs en ny rättighet för pressutgivare för onlineanvändning av deras presspublikationer. Upphovsmän till verk som ingår i presspublikationen har också rätt till en del av de intäkter som uppstår genom denna nya rättighet. När det gäller plattformar för delning av onlineinnehåll som bygger på modellen med användaruppladdat innehåll förtydligar direktivet det rättsliga regelverket för dessa plattformar. Sådana plattformar kommer i princip att vara tvungna att ha en licens för upphovsrättskyddade verk som laddas upp av användarna, såvida inte ett antal villkor som anges i direktivet är uppfyllda. Rättighetshavare kommer därför att kunna förhandla bättre om villkoren för utnyttjande av deras onlineverk och få ersättning för onlineanvändningen av innehållet genom dessa plattformar. Samtidigt gör direktivet det möjligt för användarna att fritt generera och ladda upp innehåll som syftar till att utgöra citat, kritik, recensioner, karikatyrer, parodier och pastischer. Direktivet omvandlar dessa undantag, som för närvarande är frivilliga för medlemsstaterna, till obligatoriska undantag för denna specifika typ av användning. I direktivet fastställs också upphovsmäns och utövande konstnärers rätt till lämplig och proportionerlig ersättning vid licensiering eller överlåtande av deras rättigheter. Ett transparenskrav införs för utnyttjande av licensierade verk, och direktivet innehåller även en mekanism för ersättningsjustering.

åtföljd av en särskild tvistlösningsmekanism. Programutvecklare är undantagna från dessa regler.

Medlemsländerna har efter att direktivet antogs 24 månader på sig att genomföra de nya bestämmelserna i nationell lagstiftning.

Direktivet innehåller även bestämmelser om att EU-kommissionen senast den 7 juni 2026 ska genomföra en översyn av direktivet och lägga fram en rapport för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén.

Pågående arbete

Enligt uppgift från Regeringskansliet pågår för närvarande arbetet med att genomföra reglerna i svensk rätt. Fler än 100 organisationer, företag, myndigheter m.fl. medverkar i arbetet. Regeringskansliet uppger vidare att genomförandearbetet är försenat och att en proposition med förslag som genomför direktivet i svensk rätt troligtvis kommer att lämnas till riksdagen under hösten 2021.

Tidigare riksdagsbehandling

I riksdagen fanns olika uppfattningar om huruvida Sverige skulle rösta ja till det nya upphovsrättsdirektivet när det slutligen skulle antas av ministerrådet den 15 april 2019. Vid information och samråd i riksdagens EU-nämnd inför det aktuella rådsmötet konstaterade nämnden att det inte fanns stöd för regeringens ståndpunkt att rösta ja till direktivet och att majoriteten i nämnden ansåg att Sverige skulle rösta nej. Regeringen röstade i enlighet med EU-nämndens ståndpunkt.

Våren 2020 förordade utskottet ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att EU:s nya upphovsrättsdirektiv revideras (bet. 2019/20:NU18). Utskottet framhöll bl.a. att det finns två delar i det nya regelverket som är särskilt problematiska och som kommer att begränsa informationsfriheten på internet. Det första är direktivets artikel 15 (tidigare artikel 11) som ger tidningar ensamrätt till deras digitala publikationer och som innebär att de därmed kan kräva betalt för textutdrag, bilder och rubriker – s.k. länkskatt. Det andra området som utskottet såg som problematiskt är bestämmelserna i direktivets artikel 17 (tidigare artikel 13), dvs. att digitala plattformar ska filtrera allt material som laddas upp för att säkerställa att det inte skyddas av upphovsrätten – s.k. uppladdningsfilter. Utskottet framhöll dessutom att direktivets regler om datautvinning och annan textanalys bör tydliggöras för att dataanalys på internet även ska vara tillåten i skolutbildning och inte enbart begränsas till akademiska sammanhang. I en reservation framförde företrädare i utskottet för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet att riksdagen inte bör göra något tillkännagivande. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2019/20:312).

Våren 2021 lämnade regeringen skrivelse 2020/21:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2020 till riksdagen. I skrivelsen – som behandlas av riksdagens konstitutionsutskott – uppges med anledning av det

nämnda tillkännagivandet att regeringen under hösten 2020 lyfte frågan om en revidering av direktivet i rådets arbetsgrupp för upphovsrätt utan att få stöd för detta av EU-kommissionen eller andra medlemsstater. Tillkännagivandet anges dock inte som slutbehandlat i skrivelsen. I ett yttrande till konstitutionsutskottet över regeringens skrivelse (yttr. 2020/21:NU3y) meddelande ett enligt utskott att det inte hade något att invända mot regeringens bedömning.

Enligt uppgift från Regeringskansliet har EU-kommissionen vidare meddelat att det inte är aktuellt att öppna upp för en revidering av direktivet, särskilt med tanke på att genomförandet fortfarande pågår. Direktivet kommer i stället att utvärderas i linje med vad som gäller för EU:s arbete med bättre lagstiftning, när det är möjligt att se hur det påverkat marknaden.

EU-kommissionens meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter

EU-kommissionen presenterade den 25 november 2020 ett meddelande till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén benämnt Att utnyttja EU:s innovationspotential – En handlingsplan för immateriella rättigheter till stöd för EU:s återhämtning och resiliens (COM (2020) 760). I meddelandet uppger kommissionen att den har identifierat flera utmaningar inom det immaterialrättsliga området. Det handlar bl.a. om att EU:s immaterialrättssystem fortfarande är alltför fragmenterat, att många företag och forskare inte drar full nytta av de möjligheter som immateriella rättigheter erbjuder och att verktygen för att underlätta tillgång till och omsättning av immateriella rättigheter är underutvecklade. Trots fortsatta ansträngningar för att förändra situationen konstaterar kommissionen också att intrångsproblematiken alljämt är omfattande. Slutligen finner kommissionen att avsaknaden av en rättvis spelplan på global nivå ofta leder till nackdelar för EU:s företag när de bedriver verksamhet utomlands. För att hantera dessa utmaningar föreslår kommissionen att ett antal åtgärder ska vidtas på området. Det handlar bl.a. om att förbättra skyddet av immateriella rättigheter, uppmuntra framförallt små och medelstora företag att effektivt använda sina immateriella tillgångar, förenkla tillgången till och delning av immaterialrättsligt skyddade tillgångar, bekämpa intrången i immateriella rättigheter och verka för en rättvis spelplan på global nivå

I ett utlåtande över kommissionens meddelande (utl. 2020/21:NU25) framförde utskottet våren 2021 bl.a. att det är positivt med ett bättre skydd av immateriella rättigheter inom EU och att det är bra att meddelandet pekar ut att små och medelstora företag ska uppmuntras och få stöd att använda immateriella tillgångar mer effektivt. Utskottet instämde vidare med kommissionen i fråga om behovet av att bekämpa och beivra intrång i immateriella rättigheter. När det gäller skyddet för geografiska beteckningar ansåg utskottet att utgångspunkten för kommissionens arbete ska vara att skyddet inte ska utsträckas till att omfatta annat än jordbruksprodukter och livsmedel. Avslutningsvis underströk utskottet betydelsen av att eventuella framtida åtgärder

vidtas på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt och inom ramen för långsiktigt hållbara offentliga finanser. I utlåtandet finns en motivreservation som framfördes av företrädaren för Vänsterpartiet i utskottet.

Vissa insatser för att öka den legala användningen av upphovsrättsskyddade verk

Under åren 2016–2019 hade PRV i uppdrag att bl.a. öka allmänhetens kunskap för att minska intrången och öka intresset för lagliga distributionstjänster. I uppdraget ingick också att utreda olika insatser som kunde göra det lättare för konsumenter och andra användare att lagligt ta del av digitalt tillgängligt material med rättighetshavarnas samtycke, vilket bl.a. resulterade i initiativet Streama lagligt (dnr N2016/02167/IF och N2017/04031/IFK). Regeringskansliet uppger att detta är satsningar som PRV nu tar vidare inom sin ordinarie verksamhet.

Det kan även nämnas att Statens medieråd enligt myndighetens regleringsbrev för 2021 har i uppdrag att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare samt att informera dem om upphovsrättsliga rättigheter och skyldigheter för att uppmuntra legal användning av upphovsrättsligt skyddade verk.

Portabilitet

Våren 2018 fick konsumenter ökade möjligheter att använda streamingtjänster för bl.a. sport, film och tv när de är på resa i EU. Genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1128 av den 14 juni 2017 om gränsöverskridande portabilitet för innehållstjänster online på den inre marknaden säkerställs att abonnenter av portabla innehållstjänster online som tillhandahålls lagligen i deras hemmedlemsstat kan få tillgång till och använda dessa tjänster under tillfälliga vistelser i andra medlemsstater än sina hemländer.

Det civilrättsliga sanktionsdirektivet

Det civilrättsliga sanktionsdirektivet (även kallat Ipreddirektivet) syftar till att närma medlemsstaternas lagstiftning till varandra när det gäller att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter, för att på så sätt uppnå en hög, likvärdig och enhetlig skyddsnivå för immateriella rättigheter på den inre marknaden. I februari 2009 beslutade riksdagen att anta de lagändringar som följer av direktivet (prop. 2008/09:67, bet. 2008/09:NU11). Lagändringarna trädde i kraft den 1 april 2009 och innebar bl.a. att domstolarna fick möjlighet att ålägga vissa aktörer att ge rättighetshavare information om intrångsgörande varors och tjänsters ursprung och distributionsnät (s.k. informationsföreläggande). Genom att man införde ett informationsföreläggande skapades en möjlighet för domstolarna att ålägga en internetleverantör att ge rättighetshavaren information om vilka som har de abonnemang som har använts för att begå intrång via internet.

Motionsyrkanden om att riva upp Ipreddirektivet har avstyrkts av ett enhälligt utskott vid flera tillfällen, senast våren 2020 (bet. 2019/20:NU18). Utskottet anförde vid detta tillfälle bl.a. att det inte fanns något skäl till ett riksdagsuttalande eftersom det inte var aktuellt att öppna upp direktivet för omförhandling.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Vissa frågor om upphovsrätt
- Upphovsrättsskyddade konstverk på offentliga platser.

Vissa frågor om upphovsrätt

Utskottet vill inledningsvis framhålla att en modernisering av upphovsrätten är nödvändig för att den ska kunna fungera i ett alltmer digitaliserat samhälle. Att upphovsrätten ska utvecklas i denna riktning är också syftet med det direktiv på upphovsrättens område som antogs inom EU våren 2019 (Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden och om ändring av direktiven 96/9/EG och 2001/29/EG). Avsikten med de nya reglerna är att säkerställa skyddet för upphovsmän och konstnärer samtidigt som det skapas nya möjligheter att få tillgång till och dela upphovsrättsskyddat innehåll på internet i hela EU. Utskottet kan konstatera att direktivet bl.a. innehåller bestämmelser som rör dels rättigheter för pressutgivare för onlineanvändning, dels plattformars rätt att dela innehåll online samt nya obligatoriska inskränkningar i upphovsrätten till förmån för forskning, utbildning och bevarande av kulturarvet. Utskottet kan även konstatera att det svenska genomförandearbetet alljämt pågår.

I motionerna 2020/21:667 (SD) yrkandena 1, 2 och 5 samt 2020/21:2921 (C) yrkande 10 berörs dels utformningen av de regler som direktivet innehåller, dels den utveckling av upphovsrätten som är avsikten med direktivet. Även motion 2020/21:3638 (MP) yrkande 10 berör – såvitt utskottet förstår – olika åtgärder för att anpassa upphovsrätten till ändrade förutsättningar i samhället. Som framgår av det föregående finns åsiktsskillnader mellan företrädarna för olika partier i riksdagen, och för den delen även i utskottet, när det gäller huruvida bestämmelserna i det nya upphovsrättsdirektivet är ändamålsenligt utformade och om direktivet kommer att leda till en nödvändig modernisering av det upphovsrättsliga regelverket. Som nämnts beslutade riksdagen våren 2020 dock om ett tillkännagivande där regeringen uppmanades att verka för att revidera direktivet, och som redovisats är tillkännagivandet ännu inte slutbehandlat. Oaktat inställning till innehållet i direktivet eller huruvida riksdagen borde ha gjort ett tillkännagivande avser utskottet inte att förorda några nya uttalanden när det gäller innehållet i direktivet eller om

andra åtgärder som rör genomförandeprocessen eller en modernisering av upphovsrätten i övrigt. Utöver detta vill utskottet påminna om den handlingsplan för immateriella rättigheter som EU-kommissionen presenterade hösten 2020. Som redovisats uttryckte utskottet i ett utlåtande att det såg positivt på handlingsplanen och EU-kommissionens avsikt att åstadkomma ett bättre skydd av immateriella rättigheter inom EU. Utskottet framförde i utlåtandet även att det är bra att meddelandet pekar ut att små och medelstora företag ska uppmuntras och få stöd att använda immateriella tillgångar på ett mer effektivt sätt. Utskottet avser att noga följa detta arbete framöver.

När det vidare gäller systemet för privatkopieringsersättning anfördes i motion 2020/21:2120 (SD) yrkande 7 att detta bör avskaffas. Utskottet vill med anledning av yrkandet påminna om det tillkännagivande som riksdagen våren 2018 beslutade om på förslag av ett enigt utskott. I tillkännagivandet uppmanades regeringen att se över systemet för privatkopieringsersättning bl.a. mot bakgrund av att det finns ett behov av att ersätta det nuvarande regelverket med ett mer ändamålsenligt system som genererar en rimlig ersättning till upphovsmännen för den privatkopiering som faktiskt förekommer. Utskottet kan konstatera att regeringen har tillsatt en utredning med den inriktning som utskottet efterfrågade och att utredarens slutsatser ska överlämnas till regeringen i ett betänkande våren 2022.

I motion 2020/21:667 (SD) yrkande 3 anfördes att regeringen bör utreda huruvida skyddstiderna för upphovsrättsskyddat material kan förkortas. I Sverige gäller upphovsrätten så länge uphovspersonen lever och i 70 år därefter. Utskottet har vid tidigare tillfällen avstyrkt liknande förslag och framhållit att denna bestämmelse har sin grund i EU-rätten och att det inte finns förutsättningar för Sverige att ändra reglerna. Utskottet vidhåller denna uppfattning.

I den nyssnämnda motionens yrkande 4 framförs vidare att legalt tillgängliggörande av upphovsrättsskyddade verk bör underlättas. Även här har utskottet avstyrkt liknande förslag vid tidigare tillfällen. Det förtjänar dock att åter framhållas att det sedan tidigare är klarlagt att det inte är tillåtet att tillhandahålla upphovsrättsskyddat material för t.ex. streaming utan tillstånd samt att den svenska upphovsrättslagstiftningen på detta område grundar sig på EU-gemensamma regler. Utskottet kan dessutom konstatera att vissa myndigheter har eller har haft informationsuppdrag om upphovsrätt samt att nya EU-gemensamma regler som ökar konsumenternas tillgång till lagliga streamingtjänster under tillfälliga vistelser i andra EU-länder trädde i kraft 2018. Det sistnämnda gör lagliga innehållstjänster mer attraktiva utan att för den skull urholka territorialprincipen. Utskottet vill samtidigt understryka vikten av ett gott företagsklimat som bidrar till att marknaden för lagliga alternativ ska kunna växa.

När det gäller det som framförs i motion 2020/21:2596 (M) i yrkandena 1 och 2, om att skapa ett system för registrering av upphovsrättsskyddat material, vill utskottet framhålla att principen om formlost skydd är helt central inom upphovsrätten och har sin grund i Bernkonventionen. Utskottet har, som redovisats, avstyrkt identiska motionsyrkanden vid tidigare tillfällen och då

bl.a. framhållit att lagstiftning om t.ex. registreringskrav eller liknande för skydd mot denna bakgrund inte är möjlig. Detsamma gäller för krav på registrering för handel med upphovsrätt. Utskottet vidhåller sin uppfattning att det saknas rättsliga förutsättningar att genomföra de förslag som framförs i den nämnda motionen. Utskottet vill dock framhålla att det inte finns något som hindrar att marknaden utvecklar affärsmodeller där t.ex. upphovsrätt registreras för att underlätta handel med immateriella rättigheter m.m.

Avslutningsvis framhålls det i motion 2020/21:3397 (SD) att det civilrättsliga sanktionsdirektivet bör rivs upp. Som redovisats har identiska motionsyrkanden avstyrkts flera gånger tidigare och utskottet kan konstatera att detta förslag inte heller denna gång har något stöd i utskottet.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks härmed.

Upphovsrättsskyddade konstverk på offentliga platser

I motionerna 2020/21:667 (SD) yrkande 8 och 2020/21:2921 (C) yrkande 30 framförs att upphovsrättslagen behöver moderniseras och bli teknikneutral så att bilder på offentlig konst fritt kan delas online utan restriktioner. Sådan argumentation har, såvitt utskottet förstår, sin bakgrund i olika domstolsavgöranden som pekar i motsatt riktning. Utskottet har, som redovisats, avstyrkt identiska motionsyrkanden vid tidigare tillfällen men vill åter framhålla att Högsta domstolen i en dom slagit fast att rätten att fritt avbilda upphovsrättsligt skyddade konstverk på offentlig plats inte innefattar en rätt för en ideell organisation att även publicera sådana avbildningar digitalt i en databas. Patent- och marknadsdomstolen har därefter i en dom uttalat att inte heller privatpersoner har rätt att publicera bilder av upphovsrättsligt skyddade konstverk på offentlig plats. Den sistnämnda domen är dock ett underrättsavgörande med ett begränsat prejudikatvärde, och utskottet avser inte att förorda några tillkännagivanden i linje med vad motionärerna föreslår.

De nämnda motionsyrkandena avstyrks härmed.

Frågor som rör patent

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör patent. De handlar om olika åtgärder för att begränsa kostnader i mål om patent och om behovet av nya regler för åtalsprövning. Utskottet hänvisar bl.a. till den genomförda domstolsreformen och nya regler om skärpta straff för immaterialrättsintrång.

Jämför reservation 6 (M, L), 7 (SD) och 8 (M, L) samt särskilt yttrande 1 (V) och 2 (KD).

Motionerna

Lars Hjälmered m.fl. (M) anför i motion 2020/21:3483 yrkande 13 att regeringen bör se över processrätten i patenträttsliga mål och därefter analysera vilka åtgärder som kan vidtas för att komma till rätta med problemen. Problem som bör analyseras är exempelvis tider och kostnader i civilrättsliga mål om patent samt villkoren för att åklagare ska kunna väcka straffrättsligt åtal för patentintrång.

I kommittémotion 2020/21:717 skriver Josef Fransson m.fl. (SD) att Sverige har relativt få patenttvister som avgörs i domstol och att detta troligen beror på att den svagare parten tar en stor risk genom att eventuellt få betala stora rättegångskostnader. I yrkandena 3 och 4 anføres därför att regeringen bör utreda dels en försäkringslösning för den som hamnar i en tvist om intrång, dels ett tak för rättegångskostnader vid patenttvister.

För kapitalsvaga nystartade svenska företag eller enskilda forskare är det viktigt att det finns ett regelverk som på ett bättre sätt än i dag skyddar dem vid patentintrång. Det skriver Arman Teimouri m.fl. (L) i kommittémotion 2020/21:3262. Av yrkande 6 framgår att motionärerna vill att det ska finnas regler som håller nere eller begränsar processkostnaderna för mindre företag i patenttvister samt att regeringen bör se över hur åklagare i större omfattning kan väcka åtal för patentintrång.

Vissa kompletterande uppgifter

Mål om patentintrång

Inledning

Patent skyddar tekniska lösningar och uppfinningar. Genom ett patent får patenthavaren en ensamrätt att använda uppfinningen yrkesmässigt. Det innebär att ingen annan har rätt att använda den vid t.ex. tillverkning eller försäljning. Tanken med patentsystemet är att den tekniska utvecklingen ska stimuleras. Uppfinnaren får patent mot att staten offentliggör uppfinningen. I och med att uppfinningen offentliggörs får allmänheten ny kunskap som kan

användas för ytterligare utveckling. De bestämmelser som reglerar patenträtten finns framför allt i patentlagen (1967:837).

I mål om patentintrång i domstol är det normalt enskilda som tvistar i en civilprocess. Patentintrång kan dock även behandlas i straffprocess där den som uppsåtligen eller av oaktsamhet har begått ett patentintrång kan dömas till böter eller fängelse.

I propositionen Skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång (prop. 2019/20:149) föreslogs bl.a. nya regler som rör möjligheterna för åklagare att väcka åtal för patentintrång. Utskottets behandling av denna proposition har redovisats ovan. Lagändringarna, som trädde i kraft i september 2020, innebär för patentintrångens del att kraven för att väcka allmänt åtal sänkts. Tidigare krävdes målsägandeangivelse och att åtalet av särskilda skäl var påkallat från allmän synpunkt. Åklagarmyndigheten har i och med de nya reglerna getts ökade möjligheter att väcka åtal för patentbrott.

Handläggningstider

Våren 2016 biföll riksdagen en proposition om att inrätta två specialdomstolar (Patent- och marknadsdomstolen och Patent- och marknadsöverdomstolen) som ska handlägga i princip samtliga landets immaterialrättsliga, konkurrensrättsliga och marknadsföringsrättsliga mål och ärenden (prop. 2015/16:57, bet. 2015/16:JuU10, rskr. 2015/16:159). Avsikten med domstolarna är att öka kvaliteten i dömandet och att uppnå en effektivare rättsprocess för immaterialrättsmålen. Enligt uppgift från Regeringskansliet har detta resulterat i förkortade handläggningstider för immaterialrättsliga mål, vilket i sin tur skapar möjlighet till begränsade rättegångskostnader. Patent- och marknadsdomstolens egna uppgifter från september 2018 tyder på att antalet inläggande patentmål äldre än två år hade minskat från 29 till 11 procent sedan domstolsreformen trädde i kraft, att 75 procent av de allmänna immaterialrättsliga tvistemålen hade avgjorts inom 10,7 månader (motsvarande siffra från Stockholms tingsrätt innan domstolsreformen var ett och ett halvt år) samt att antalet patentmål i balans hade sjunkit med nära en fjärdedel (från 58 till 45 stycken). I mars 2021 är antalet öppna patentmål i samma domstol 36 stycken. Av Sveriges Domstolars årsredovisning för 2020 framgår vidare att Patent- och marknadsdomstolen under samtliga år efter inrättandet 2016 har avgjort fler mål och ärenden än vad som inkommit, vilket har inneburit att balanserna stadigt har minskat. Sedan utgången av 2017 har balansen minskat med över 30 procent.

Kostnader i patentmål

När det gäller frågan om att begränsa eller införa ett tak för kostnader i patenttvister kan det inledningsvis nämnas att utskottet våren 2014 i betänkandet Ett enhetligt patentskydd i EU (bet. 2013/14:NU21) framhöll att det enhetliga patentsystemet kommer att innebära att sökande enklare, snabbare och billigare kan få patentskydd med stor utbredning. En patenthavare som vill försvara sitt patent kommer i det nya systemet att kunna väcka

talans i en enda domstol i stället för att som i dag behöva göra det i olika länder. För patenthavarna innebär det en ökad förutsebarhet och minskade kostnader. Det enhetliga patentsystemet har dock ännu inte tagits i bruk. Regeringskansliet uppger att den svenska inställningen under förhandlingarna om det enhetliga patentsystemet när det gäller att begränsa kostnader i patenttvister var mycket restriktiv. Skälen till det var bl.a. att det för svensk del skulle innebära att man frångår det redan etablerade systemet med generella begränsningsregler för alla former av civilrättsliga ”småmål” och den därutöver grundläggande principen om att den vinnande parten ska få ersättning för sina skäliga påkallade rättegångskostnader. Vidare skulle det kunna skapa incitament för oseriösa företag att starta ogrundade processer utan någon större risk och som skulle vara till skada för patenthavare. Enligt uppgift från Regeringskansliet var även flera remissinstanser kritiska till den här typen av särlösningar, och en sådan särlösning i nationell rätt för just patenthavare (men inte för t.ex. konsumenter) skulle kunna bli svår att motivera.

Vidare kan nämnas att tidigare utredningar av flera olika skäl har ifrågasatt lämpligheten av att staten går in med stöd i försäkringslösningar som syftar till att begränsa små innovatörers kostnadsansvar vid domstolstvist. Ett skäl som framförts är att staten genom sådana lösningar kan hämma konkurrensen och att staten varken direkt eller indirekt bör involvera sig den i ena sidan i en civilrättslig process, där båda parter kan ha goda skäl för sina ståndpunkter. Det senare skulle kunna ifrågasättas utifrån principerna om likabehandling och objektivitet. Slutsatsen har därför varit att detta är en fråga för den privata marknaden att lösa. Regeringskansliet uppger dock att regeringen har arbetat för att försöka hitta en europeisk försäkringslösning, eftersom ett bredare underlag av företag skulle kunna skapa bättre förutsättningar för en fungerande ekonomi kring den här typen av försäkringar. Tanken är att ett sådant system ska kunna kopplas ihop med det enhetliga patentsystemet.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen, senast våren 2020 (bet. 2019/20:NU18), avstyrkt motionsyrkanden om att tillsätta en utredning om i vilken omfattning svenska patent blir föremål för intrång i andra länder, om villkoren för att åklagare ska kunna väcka straffrättsligt åtal för patentintrång och om att se över tider och kostnader för civilrättsliga mål om patent. Utskottet hänvisade då bl.a. till tidigare utredningar och pågående arbete. Moderaternas företrädare i utskottet reserverade sig mot utskottets förslag till beslut. Det gjorde även företrädaren för Liberalerna i utskottet när det gäller en översyn av tider och kostnader i patentmål.

Våren 2021 behandlade utbildningsutskottet regeringens proposition Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation (prop. 2020/21:60, bet. 2020/21:UbU16). I motioner som väcktes med anledning av propositionen fanns två yrkanden (V, KD) där det begärdes en översyn med syftet att komma tillrätta med ekonomiska obalanser mellan parterna i patentmål och hur dessa

obalanser påverkar nyttogörandet av forskning och innovation. Utbildningsutskottet förordade att riksdagen skulle avslå yrkandena och hänvisade bl.a. till näringsutskottets yttrande över propositionen (yttr. 2020/21:NU3y). Näringsutskottet framhöll i yttrandet bl.a. att den svenska inställningen till tak för rättegångskostnader under förhandlingar om patentsystemet har varit mycket restriktiv oaktat regering och att det pågår ett arbete om den strategiska hanteringen av immateriella tillgångar. Riksdagen beslutade i enlighet med utbildningsutskottets förslag (rskr. 2020/21:254). Företrädarna i utbildningsutskottet för Vänsterpartiet och Kristdemokraterna följde upp de nämnda yrkandena i en reservation.

Vidare kan nämnas att företrädarna för Moderaterna och Sverigedemokraterna framförde var sin avvikande mening i näringsutskottets yttrande. När det gäller de nämnda yrkandena om kostnader i patentmål framförde respektive företrädare att man har liknande motionsyrkanden som kommer att behandlas i näringsutskottet senare under våren 2021 och att man inte såg någon anledning att riksdagen skulle gå vidare med dessa frågor i detta sammanhang.

Nya åtalsprövningsregler

Våren 2020 tillstyrkte ett enigt utskott regeringens proposition Skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång (prop. 2019/20:149, bet. 2019/20:NU18). I propositionen föreslog regeringen bl.a. att åtalsprövningsreglerna i de immaterialrättsliga lagarna ska ensas så att åklagare får väcka allmänt åtal för brott när det är motiverat från allmän synpunkt. För patentintrångens del innebär det att kraven för att väcka allmänt åtal sänkts något i förhållande till vad som dittills krävts (dels en målsägandeangivelse, dels att åtalet av särskilda skäl motiveras från allmän synpunkt). Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2019/20:312) och de nya reglerna trädde i kraft den 1 september 2020.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Kostnader i mål om patent
- Åtalsprövning vid patentintrång.

Kostnader i mål om patent

Utskottet vill först och främst framhålla att patentskyddet och möjligheterna att värna patent är avgörande för det svenska näringslivet och den svenska innovationskraften. De skapar viktiga förutsättningar för att tillgängliggöra de

kommersiella värdena av forskning och innovation. Ett väl fungerande patenträttsligt skydd är därmed grundläggande för svenska företags konkurrenskraft och tillväxtpotentialer.

I motionerna 2020/21:3262 (L) yrkande 6 och 2020/21:3483 (M) yrkande 13 anförs att regeringen bör se över processkostnader och tider för patenträttsliga mål. I motion 2020/21:717 (SD) yrkandena 3 och 4 anförs att regeringen bör se över möjligheterna att införa dels ett tak för rättegångskostnader i patentmål, dels en försäkringslösning för att täcka kostnader för den som hamnar i en patenttvist. Här vill utskottet påminna om att det har genomförts förändringar som enligt utskottets uppfattning bör leda till att handläggningstiderna förkortas och processkostnaderna minskar. Det har t.ex. inrättats särskilda patent- och marknadsdomstolar som innebär ökad förutsebarhet och minskade kostnader för patenthavarna. Som redovisats i det föregående finns tydliga indikationer från domstolarna på att handläggningstiderna förkortas allt mer och därmed bidrar till att minska rättegångskostnaderna.

Motionsyrkandena avstyrks härmed.

Åtalsprövning vid patentintrång

I motionerna 2020/21:3262 (L) yrkande 6 och 2020/21:3483 (M) yrkande 13 anförs dessutom att regeringen bör se över åtalsprövningsreglerna när det gäller mål om patent. Utskottet vill med anledning av dessa yrkanden påminna om att riksdagen – på förslag av ett enligt utskott – våren 2020 antog en proposition om skärpta straff för de allvarigaste fallen av immaterialrättsintrång. Propositionen innebar bl.a. att åtalsprövningsreglerna i de immaterialrättsliga lagarna ändrades så att åklagare numera får väcka allmänt åtal för brott när det är motiverat från allmän synpunkt. För patentintrångens del innebär det att kraven för att väcka allmänt åtal sänkts något i förhållande till vad som hittills krävts. Reglerna trädde i kraft hösten 2020 och utskottet avser inte att förorda något riksdagsuttalande i frågan.

Motionsyrkandena avstyrks härmed.

Övriga frågor om immaterialrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om vissa övriga frågor som rör immaterialrätt. De handlar bl.a. om att en immaterialrättsstrategi bör införas, att ett kunskapscenter för immaterialrättsfrågor bör inrättas och att reglerna för mönsterskydd bör ses över. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete på såväl nationell nivå som EU-nivå.

Jämför reservation 9 (M) och 10 (SD).

Motionerna

Markus Selin (S) förordar i motion 2020/21:2107 att regeringen ser över förutsättningarna att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för immaterialrätt för att öka kunskapen om patent och andra immaterialrättsfrågor. Ett sådant centrum skulle enligt motionären kunna koppla samman PRV:s resurser med de forskare som i dag finns på immaterialrättsområdet. På så vis skulle kunskapsutvecklingen på området säkerställas samtidigt som alla aktörer har tillgång till en tydlig ingång för stöd i immaterialrättsfrågor.

Markus Selin (S) skriver i motion 2020/21:2108 att den svenska musikbranschen i dag är under stark tillväxt samtidigt som digitaliseringen innebär ändrade förutsättningar för branschen. Motionären förordar därför att regeringen tar fram en nationell immaterialrättsstrategi för de kulturella och kreativa näringarna.

Lars Hjalmered m.fl. (M) skriver i motion 2020/21:3483 att ett första steg för att stärka Sveriges arbete på immaterialrättsområdet vore att inrätta en nationell strategi för immaterialrättsfrågor. Detta förordas i yrkande 12. Motionärerna anför att området, som har ett tydligt juridiskt fokus, måste bli en integrerad del av näringspolitiken med syfte att stärka det immaterialrättsliga skyddet och skapa möjligheter för företag att växa, bidra till nya innovationer och affärsidéer. När det vidare gäller mönsterskydd förordar motionärerna i yrkande 14 att de regler som gäller i dag bör ses över. Motionärerna framhåller att enklare regler för mönsterskydd och design behövs exempelvis när det gäller ansöknings- och förnyelseförfaranden.

I kommittémotion 2020/21:667 anför Josef Fransson m.fl. (SD) i yrkande 6 att regeringen bör utvärdera straffskärpningarna som genomfördes i och med antagandet av propositionen om skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång (prop. 2019/20:149). Utvärderingen bör göras för att för att undvika att reglerna i praktiken kommer att leda till att enskilda jagas i stället för att omfattande organiserad brottslig verksamhet bekämpas.

I kommittémotion 2020/21:717 anför Josef Fransson m.fl. (SD) att ett kunskapscenter för immaterialrättsliga frågor bör inrättas. Det framgår av yrkande 1. Motionärerna framhåller att ett sådant kunskapscenter bör samla

och knyta ihop kompetenser inom patent och övriga immaterialrättsliga områden. I motionen anförs vidare att staten behöver bli betydligt mer behjälplig när det bl.a. gäller att skydda svenska patent och hjälpa till i patenttvister. I yrkande 2 förordas därför att regeringen ska utse en myndighet som assisterar svenska företag och uppfinnare vid immaterialrättsliga intrång.

I motion 2020/21:3344 framhåller Magnus Jacobsson (KD) att det är ett problem att det samiska kulturarvet emellanåt utnyttjas av större företag som plockar mönster och trycker upp dem på billigare tyger, vilket i sig skadar det samiska konsthantverket. I yrkande 6 förordas därför ett tillkännagivande om att regeringen bör se över om det finns möjligheter att stärka samernas immateriella rättigheter till deras eget kulturarv.

Vissa kompletterande uppgifter

Kunskaphöjande insatser på immaterialrättsområdet

År 2016 gav regeringen PRV och Vinnova i uppdrag att arbeta kunskaphöjande inom området immateriella tillgångar (för åren 2016–2019). Enligt PRV:s årsredovisning för 2020 fortsatte myndigheten under 2020 arbetet för en ökad förståelse för immateriella tillgångar och rättigheter och minskade intrång i förhållande till allmänheten, näringslivet och offentliga aktörer. PRV uppger vidare att man även arbetar för att kunskaphöja, utbilda och informera inom myndighetens samtliga ansvarsområden. Arbetet med kunskaphöjning har främst riktat sig till de utpekade målgrupperna små och medelstora företag, universitet och högskolor, andra myndigheter och professionella IP-användare. PRV uppger att fler samarbeten därigenom har skapats vilket ökat spridningen och nyttan av insatserna.

Av propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60) framgår att regeringen ska inrätta en arena för innovationsupphandling med syftet att öka och stimulera innovationsupphandlingar i Sverige. Av propositionen framgår även att pengar har avsatts till Vinnova för denna satsning och att det inom ramen för detta arbete att höja kunskapen hos berörda aktörer om vikten av strategisk hantering av immateriella tillgångar – så att bl.a. onödiga inlåsnings effekter av immateriella tillgångar kan undvikas. Riksdagen antog propositionen våren 2021 (bet. 2020/21:UbU16, rskr. 2020/21:254).

I Sverige finns vidare en struktur med innovationskontor på ett antal lärosäten, som till del har en rådgivande uppgift när det gäller immaterialrätt. För närvarande pågår ett arbete för att utveckla denna struktur och göra den mer ändamålsenlig. Hösten 2019 fick en särskild utredare (Alf Karlsson, före detta statssekreterare) i uppdrag av regeringen att föreslå en utvecklad struktur för innovationsstödet vid statliga universitet och högskolor (dir. 2019:72). Syftet var att innovationsstödet vid lärosätena, som för närvarande bl.a. består av holdingbolag och innovationskontor, mer ändamålsenligt ska kunna bidra till att stärka Sveriges innovationskraft och därmed landets konkurrenskraft, sysselsättning och ekonomiska utveckling.

Den 30 september 2020 överlämnade utredaren betänkandet Ett utvecklat innovationsstöd vid universitet och högskolor (SOU 2020:59) till regeringen. I betänkandet finns flera förslag om hur det strategiska arbetet bör utformas när det gäller kunskapshöjande insatser om immateriella tillgångar av högskolor, PRV och arbetsgivare. Betänkandet är remitterat och kommer tillsammans med remissvaren att beredas vidare inom Regeringskansliet.

Utöver detta kan nämnas att det på EU-nivå, inom ramen för EU:s handlingsplan för immateriella tillgångar, kommer att inrättas ett europeiskt informationscenter, som ska fungera som en s.k. one stop-shop för information om immaterialrätt. Enligt uppgift från Regeringskansliet kommer detta center att samverka med de nationella initiativ som redan finns på området.

Uppgifter om immaterialrättsintrång

Våren 2019 presenterade Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) rapporten Förfalskning och piratkopiering och den svenska ekonomin – säkerställande att ”Made in Sweden” alltid är det. I rapporten uppskattas både effekterna av import av piratkopierade produkter till Sverige och effekterna av den globala handeln med piratkopierade produkter där innehavarna av de immateriella rättigheterna är i grunden svenska företag. Det är första gången som konsekvenserna av förfalskning och piratkopiering för just Sverige och svenska företag har undersökts. Rapporten togs fram på uppdrag av PRV och finns tillgänglig på PRV:s webbplats.

Utskottet har vid flera tillfällen, senast våren 2020 (bet. 2019/20:NU18) avstyrkt motionsyrkanden om att det behövs en undersökning av omfattningen av intrång i svenska patent i utlandet. Utskottet hänvisade dels till den nämnda rapporten, dels till det arbete som Europeiska observatoriet avseende intrång i immateriella rättigheter utför, dels till att det enhetliga europeiska patent-systemet kommer att innebära ökade möjligheter att framöver samla in statistik om konstaterade intrång i enhetliga patent. Företrädare för Moderaterna i utskottet hade en annan uppfattning och uttryckte den i en reservation. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Regler om mönsterskydd

Ett mönsterskydd skyddar utseende och form men inte en produkts funktion eller den bakomliggande idén. Ett mönsterskydd innebär att ingen annan får tillverka, sälja eller importera kopior av den skyddade designen. Ett mönsterskydd gäller i fem år och kan förlängas upp till 25 år.

All formgivning går dock inte att mönsterskyddas. För att en produkt ska kunna mönsterskyddas så krävs att designen skiljer sig från all tidigare offentliggjord design. Det räcker t.ex. inte att byta färg på ett redan existerande mönster. Designen måste vidare ha särprägel, vilket betyder att den inte får vara så enkel att den räknas som en form alla ska kunna använda, som en cirkel eller triangel. Design kan inte heller skyddas om den utan tillstånd innehåller

någon annans varumärke, skyddade firma, porträtt, släktnamn eller konstnärsmamn eller ett upphovsrättsligt skyddat verk. Den får inte heller innehålla ett statsvapen eller statsflagga eller strida mot god sed. Bestämmelserna i svensk rätt som reglerar mönsterskydd finns framför allt i mönsterskyddslagen (1970:485).

Ett arbete om en översyn av reglerna om mönsterskydd pågår för närvarande på EU-nivå. Mönsterrätten är harmoniserad inom EU och regleras i ett EU-direktiv – vilket införlivats i svensk rätt – och en förordning. Översynen på innefattar direktivet och förordningen och kommer enligt uppgifter från Regeringskansliet att sannolikt medföra ändringar i svensk rätt. Översynen omfattar bl.a. frågor som rör registrering av mönsterrättsansökningar, anpassning till nya teknologier (exempelvis 3D-utskrifter och skydd för användargränssnitt), reglering av intrångsgörande varor som passerar unionen (transit) och en eventuell reglering av frågan om reservdelar. Enligt uppgift från Regeringskansliet väntas ett förslag från EU-kommissionen presenteras tidigast mot slutet av 2021.

Vissa frågor om sanktioner på immaterialrättens område.

Som tidigare nämnts antog riksdagen våren 2020, på förslag av ett enigt utskott, regeringens proposition om skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång (prop. 2019/20:149, bet. 2019/20:NU18, rskr. 2019/20:312). I propositionen framhöll regeringen att samhället har utvecklats sedan straffskalorna för immaterialrättsintrång fick sin nuvarande utformning. Betydelsen av immateriella rättigheter har ökat väsentligt samtidigt som en storskalig och industriellt bedriven intrångsverksamhet har utvecklats. Regeringen anförde att det får allvarliga konsekvenser för hela samhället och att det är angeläget att strafflagstiftningen är utformad så att denna typ av brottslighet kan mötas med påföljder som står i proportion till brottens allvar.

Lagändringarna som trädde i kraft 1 september 2020 innebär att straffskalorna för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång skärps genom att särskilda straffskalor för uppsåtliga grova brott införs i samtliga immaterialrättsliga lagar. Vid bedömningen av om brottet är grovt föreslog regeringen att det särskilt ska beaktas om gärningen har föregåtts av särskild planering, har utgjort ett led i en brottslighet som utövats i organiserad form, har varit av större omfattning eller annars har varit av särskilt farlig art. Vidare infördes nya brottsbeteckningar och ändrade regler för åtalsprövning i de immaterialrättsliga lagarna så att åklagare får väcka allmänt åtal för brott om åtalet är motiverat från allmän synpunkt.

Av propositionen framgår vidare att kvalifikationsgrunderna för de grova brotten valts bl.a. för att säkerställa att enskilda personers oorganiserade och enstaka intrång som görs för personliga syften inte ska omfattas av de skärpta straffen. Mot denna bakgrund avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att

det behövs en översyn av proportionaliteten mellan olika sanktioner i strafflagstiftningen. Företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet framförde en annan uppfattning i en reservation.

I mars 2020 tillsattes en parlamentariskt sammansatt kommitté i form av en trygghetsberedning (dir. 2020:32). Kommittén ska, biträdd av sakkunniga och experter, bistå regeringen med underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Kommittén ska därför bl.a. bedöma vilka åtgärder som, inom ramen för ett straffsystem som grundas på principerna om proportionalitet och lika-behandling, är mest angelägna för att utveckla ett modernt och sammanhållet straffsystem som kan bidra till att uppnå de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Kommittén ska även överväga om kraven på proportionalitet och likabehandling är tillgodosedda i strafflagstiftningen. Kommitténs arbete ska presenteras i en delredovisning den 31 oktober 2021 och därefter i delredovisningar senast den 31 oktober varje år fram till slutredovisning senast den 31 oktober 2024.

Skydd för urfolks traditionella kunskap och uttryck

Enligt uppgifter från Regeringskansliet deltar Sverige i FN:s immaterialrättsorgan Wipos mellanstatliga kommitté IGC (Intergovernmental Committee on Intellectual Property and Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore). I kommittén diskuteras frågor om skydd för bl.a. urfolks traditionella kunskap och uttryck. Enligt det nu gällande mandatet är slutmålet för förhandlingarna i kommittén att ett eller flera rättsliga instrument tas fram till skydd för genetiska resurser, traditionell kunskap och folklöre. Inför förhandlingarna i kommittén koordineras en gemensam EU-position, vilken enligt Regeringskansliet i många delar sammanfaller med Sveriges position. I förhandlingarna verkar Sverige bl.a. för att ett skydd för traditionell kunskap och traditionella uttryck ska vara evidensbaserat och värna om en rik publik domän, så att kunskaps- och kulturutbyten inom och mellan samhällen inte hämmas, t.ex. genom mekanismer som låser in kunskap och kulturyttringar på obegränsad tid.

Ett enigt utskott har vid flera tillfällen, senast våren 2020 (bet. 2019/20:NU18), mot denna bakgrund avstyrkt motionsyrkanden om att skydda samernas immateriella rättigheter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill först och främst framhålla att de immaterialrättsliga skydden skapar viktiga förutsättningar för att tillgängliggöra de kommersiella värdena av forskning och innovation. Väl fungerande immaterialrättsliga skydd är därför mycket betydelsefulla för svenska företags konkurrenskraft och tillväxtpotentialer. I motionerna 2020/21:2108 (S) och 2020/21:3483 (M) yrkande 12 förordas att regeringen tar fram en särskild immaterialrättsstrategi

och i motion 2020/21:3483 (M) yrkande 14 anförs att reglerna som rör mönsterrätt bör ses över. Utskottet delar i grunden motionärernas syn på vikten av att Sverige intensifierar sitt arbete för att hjälpa svenska företag att kunna ta hand om sina immateriella tillgångar. Utskottet vill därför påminna om det arbete som initierats på EU-nivå och den handlingsplan om immateriella tillgångar som presenterats av EU-kommissionen. Utskottet kan även konstatera att en översyn av regelverken för mönsterskydd har inletts på EU-nivå och att EU-kommissionen väntas presentera konkreta förslag tidigast i slutet av 2021. Utskottet avser att noga följa det fortsatta arbetet och ser inget behov av att förorda några tillkännagivanden.

När det närmare gäller den immaterialrättsliga intrångsproblematiseringen vill utskottet framhålla att den ser väsentligen annorlunda ut i dag än för bara 10 år sedan. Det är enligt utskottets uppfattning uppenbart att i dag förekommer storskalig organiserad intrångsverksamhet som leder till stora skador för enskilda kreatörer, kulturskapare, företag och hela branscher. Sådan brottslighet snedvrider även konkurrensen för näringslivet och leder till att värdefulla arbetstillfällen och skatteintäkter går förlorade. Som redovisats antog riksdagen våren 2020 en proposition som innebar skärpta straff för allvarliga fall av immaterialrättsintrång. I motion 2020/21:616 (SD) uttrycks en farhåga om att de nya reglerna i hög utsträckning kommer att omfatta enskilda i stället för storskalig intrångsverksamhet, och i yrkande 6 förordas att reglerna följs upp. Utskottet vill påminna om att de nya bestämmelserna innehåller s.k. kvalifikationsgrunder, dvs. vad som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott är grovt. Som redovisats i det föregående kan det på så sätt säkerställas att ett brott som regel kommer att bedömas som grovt, om det finns sådana omständigheter som lagstiftaren särskilt framhållit. Utskottet kan konstatera att kvalifikationsgrunderna i den föreslagna lagstiftningen tar sikte på sådan brottslighet som utövas i organiserad form. Utskottet vill även framhålla att organiserad storskalig intrångsverksamhet i ett internationellt perspektiv ofta har koppling till annan grov brottslighet. Det finns anledning att se allvarligt på denna typ av brottslighet. Utskottet vill i sammanhanget även påminna om den parlamentariska trygghetsberedningen, som har i uppdrag att på ett övergripande plan överväga om kraven på proportionalitet och likabehandling är tillgodosedda i strafflagstiftningen.

I motionerna 2020/21:717 (SD) yrkande 1 och 2020/21:2107 (S) föreslås att ett kunskapscenter för immaterialrätt införs. I motion 2020/21:717 (SD) yrkande 2 föreslås även att en myndighet utses som ska assistera svenska företag och uppfinnare vid immaterialrättsintrång. Utskottet kan konstatera att det framgår av propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige, som riksdagen antog våren 2021, att regeringen ska inrätta en arena för innovationsupphandling med syftet att öka och stimulera innovationsupphandlingar i Sverige. Det har redovisats i det föregående. I propositionen framgår även att pengar har avsatts till Vinnova för denna satsning och att det inom ramen för detta arbete ingår att höja kunskapen hos berörda aktörer när det gäller vikten av strategisk hantering av immateriella tillgångar

– så att bl.a. onödiga inlåsnings effekter av immateriella tillgångar kan undvikas.

Utskottet vill vidare framhålla att det i Sverige finns innovationskontor på ett antal lärosäten, som till del har en rådgivande uppgift när det gäller immaterialrätt. Som redovisats lämnade en särskild utredare hösten 2020 betänkandet Ett utvecklat innovationsstöd vid universitet och högskolor (SOU 2020:59) till regeringen. Utskottet kan konstatera att det i betänkandet finns förslag om hur det strategiska arbetet bör utformas när det gäller kunskaps-höjande insatser om immateriella tillgångar samt att beredningsarbetet inom Regeringskansliet pågår. Utöver detta kan påminnas om att det inom ramen för EU:s nämnda handlingsplan för immateriella tillgångar kommer att inrättas ett europeiskt informationscenter, som ska fungera som en s.k. one stop-shop för information om immaterialrätt.

Avslutningsvis framhålls det i motion 2020/21:3344 (KD) yrkande 6 att regeringen bör se över möjligheterna att stärka samernas immateriella rättigheter till deras eget kulturarv. Enligt uppgifter från Regeringskansliet behandlas denna typ av frågor inom ramen för Wipos arbete där Sverige deltar och enligt utskottets uppfattning bör arbetet inte föregripas av att riksdagen uttalar sig i frågan.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks härmed.

Reservationer

1. Information om skyddade geografiska beteckningar, punkt 2 (M, KD)

av Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Lotta Olsson (M) och Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:3899 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 1 och
2020/21:3916 av Camilla Brodin m.fl. (KD).

Ställningstagande

Som framgår av det föregående ställer vi oss bakom de förslag som regeringen lägger fram i propositionen. Vi ser i grunden positivt på ändringarna i varumärkeslagens bestämmelser om skadestånd och andra sanktioner som ska kunna tillämpas i samband med intrång i geografiska beteckningar och ursprungs-beteckningar som skyddas inom EU genom unionens tillträde till Genèveakten. Likaså välkomnar vi förslaget om att inkludera geografiska beteckningar som skyddas av frihandelsavtalen med Singapore och Vietnam. Det är en självklarhet att både konsumenter och företag vill veta ursprunget på de varor man köper och säljer och att det vid förfälskningar och bedrägerier ska finnas kännbara sanktioner. Verkligheten är emellertid något mer komplicerad än så. Regeringen har i propositionen t.ex. inte tagit hänsyn till att det utöver sådana beteckningar som i princip alla känner till (som t.ex. champagne) finns många okända beteckningar som är skyddade. Det är inte en självklarhet att ett företag kan lotsa sig fram till vilka beteckningar som är skyddade utan en bra vägledning och lätthanterliga system. Regelkrångel, byråkrati och onödigt administration ska undvikas i största möjligaste mån för att underlätta för företag att göra rätt. I detta fall menar vi att det är tydligt att ytterligare åtgärder bör vidtas. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag som säkerställer att företag kan informera sig på ett snabbt och effektivt sätt om vilka beteckningar som skyddas.

Detta är något som riksdagen bör ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

2. Uppföljning av ny lagstiftning, punkt 3 (M)

av Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Lotta Olsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2020/21:3899 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Inledningsvis vill vi åter framhålla att vi ställt oss bakom de lagförslag som finns propositionen. När det gäller de förslag som rör bestämmelserna som hindrar att ett varumärke eller företagsnamn registreras när en ansökan har gjorts i ond tro kan vi konstatera att förslaget innebär att ond tro kommer att vara ett absolut hinder mot en registrering. Vi välkomnar detta förslag men noterar att PRV anser att den hittillsvarande bestämmelsen om ond tro som ett relativt hinder också bör finnas kvar. Vi delar denna uppfattning. Som skäl anger myndigheten i sitt remissvar att man ofta uppmärksammas på att ond tro råder i förhållande till någon annans rättighet genom att någon invänder mot en varumärkesregistrering. Om bestämmelsen flyttas kan det medföra att parternas möjligheter att träffa en uppgörelse eller ett samexistensavtal om registreringen begränsas. Innehavaren av en äldre rättighet kan nämligen endast genom sitt medgivande möjliggöra en registrering i de situationer då ett relativt hinder föreligger. Vi menar att regeringen därför noggrant bör följa upp utvecklingen med anledning av att ond tro tas bort som ett relativt hinder i lagstiftningen.

Detta är något som riksdagen bör ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

3. Vissa frågor om upphovsrätt, punkt 4 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Eric Palmqvist (SD) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:667 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1–5 och
2020/21:2120 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 7 och
avslår motionerna
2020/21:2596 av Sofia Westergren och Sten Bergheden (båda M) yrkandena
1 och 2,
2020/21:2921 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 10,
2020/21:3397 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) och
2020/21:3638 av Anna Sibinska m.fl. (MP) yrkande 10.

Ställningstagande

Immateriella värden har i takt med den tekniska utvecklingen och informationssamhällets mognad kommit att bli en alltmer betydelsefull del av samhällsekonomin. Samtidigt har utvecklingen inneburit att teknik och information sprids, konsumeras och förbrukas snabbare än tidigare. Digital teknik och internet har kommit att ta platsen som den primära plattformen såväl för den demokratiska debatten och spridningen av information och nyheter, som för konsumtionen av kultur och underhållning. Det upphovsrättsliga regelverket bygger dock fortfarande i stora delar på den ordning som tillkom när tryckpresstekniken var den gängse plattformen för informationsspridning. Att framställa och publicera bilder, att sprida vidare information på bloggar och sociala medier och att publicera texter av varierande verkshöjd för en potentiellt global publik är en naturlig del av vardagen för många och präglar hur människor interagerar på internet i det moderna samhället. Vi vill därför påpeka att sådana beteendemönster passar dåligt med dagens upphovsrättsliga regelverk där den som sprider vidare en bild, text eller artikel på sociala medier mycket väl kan begå upphovsrättsintrång om upphovsmannens medgivande saknas. Upphovsrätten behöver därför reformeras och anpassas till hur det digitala samhället i dag fungerar i praktiken.

Ett tydligt exempel på det hittills anförda är det föråldrade systemet för privatkopieringsersättning, den s.k. kassettbandsskatten. Företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet har länge krävt att detta system bör ändras eller avskaffas. Riksdagen gjorde också våren 2018 ett tillkännagivande om en översyn av detta system. Vi noterar att regeringen har tillsatt en utredning i enlighet med tillkännagivandet och vi avser därför inte att i nuläget förorda några nya riksdagsuttalanden på området.

Vidare vill vi framhålla att yttrandefriheten är en av de viktigaste grundpelarna i den västerländska demokratiska samhällsmodellen. Yttrandefriheten tillkommer envar och en allt viktigare del av samhällsdebatten och åsiktsbildningen sker på internet. Vi menar att det är fundamentalt att upprätthålla en god marginal mellan eventuella åtgärder för upphovsrättsskydd och skyddet för åsiktsbildning som sker genom exempelvis informationsförmedling, satir och debatt på internet. Vi kan konstatera att ett nytt upphovsrättsdirektiv antogs inom EU 2019 med syftet att stärka den digitala inre marknaden och skapa förutsättningar för innovation, kreativitet och investeringar. Vi menar

att direktivet – så som det ser ut i dag – med stor sannolikhet kommer att skapa betydligt fler problem än vad det löser och på flera sätt begränsa yttrandefriheten på internet. Företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet ställde sig därför bakom riksdagens tillkännagivande från våren 2020 om att regeringen bör arbeta för att revidera direktivet. Utöver att detta viktiga arbete bör genomföras av regeringen i enlighet med tillkännagivandet menar vi att de upphovsrättsliga regler som gäller i dag och begränsar yttrandefriheten bör ses över.

Vi vill vidare framhålla att de inskränkningar som finns i upphovsrätten i dag grundar sig i omoderna förhållanden för hur information används och sprids och behöver anpassas efter det moderna samhället. I dag är inskränkningar möjliga t.ex. när det gäller framställning av tillfälliga exemplar av ett verk i en teknisk process, för privatkopiering och för undervisningsändamål. Det är också möjligt med undantag från upphovsrätten för att citera utifrån vad som överensstämmer med god sed. Citaträtten gäller dock inte bildmedier. Det är enligt vår mening nödvändigt att lagstiftaren verkar för att införa mer flexibla inskränkningar i upphovsrätten utifrån vad som är skäligt med hänsyn till samhällets utveckling, intresset av att nya informationstjänster ska kunna utvecklas och vad som i övrigt kan anses brukligt i samhället. Vi menar att det t.ex. innebär att rätten att använda upphovsrättsskyddade alster i satir, opinionsbildning och samhällskritik särskilt bör bejakas. Citaträtten bör därtill vidgas så att den även tillåter legitimt användande av framställningar i bildmaterial. I ett sådant sammanhang bör man särskilt dra lärdom av hur andra länder i västvärlden valt att utforma flexibla inskränkningar i upphovsrätten, t.ex. den amerikanska modellen för s.k. fair use.

En oinskränkt ensamrätt till tankegodt kan inte vara en självklarhet och upphovsrätt kan inte rakt av jämföras med äganderätt. En väsentlig skillnad från äganderätt är att upphovsrätten inte är evig, och huvudregeln i gällande rätt är att upphovsrätten löper ut 70 år efter upphovsmannens död. I praktiken innebär det att ett verk oftast är skyddat från fri användning i mer än ett århundrade efter att det skapats. Långa skyddstider kan innebära att allmänhetens respekt och förtroende för upphovsrätten undergrävs och att tillväxt- och utvecklingsintressen hämmas. Vi menar att detta inte är rimligt i dagens digitala värld. Skyddstiderna bör ses över och det bör tas hänsyn till om det eventuellt bör krävas en aktiv åtgärd från upphovsmannen för att bevara ensamrätten till hans eller hennes verk efter att en viss tid förflutit.

Vi vill vidare belysa behovet av att skapa goda förutsättningar för branschen att utveckla nya legala tjänster för spridning av upphovsrättsskyddat material. Vi ser att nya affärsmodeller under senare år vuxit fram som ger konsumenterna enkel och snabb tillgång till ett stort utbud av kultur och underhållning. Därmed minskar incitamenten att nyttja illegala tjänster. Med fullgoda alternativ till illegala tjänster som lever upp till konsumenternas förväntningar upprätthålls också den allmänna respekten för upphovsrätten. Det förutsätter självklart att upphovsrättslagstiftningen också är utformad för

att uppmuntra och underlätta framväxten av sådana affärsmodeller. I sammanhanget bör även system för licensiering av skyddade verk, särskilt när det gäller rörliga medier, ses över för att en sådan utveckling ska bli verklighet.

Avslutningsvis vill vi påpeka att ett internationellt rättsligt samarbete är viktigt för att bekämpa storskaliga intrång och illegala tjänster vars affärsmodeller bygger på att olovligen tillhandahålla upphovsrättsskyddat material genom nedladdning eller streamning. I ett sådant arbete är det dock viktigt att öppenheten på internet värnas. Strävan att bekämpa upphovsrättsintrång får aldrig bli överordnad intresset av ett fortsatt öppet internet och enskildas tillgång till ett fritt informationsflöde. Sverige bör därför inom ramen för EU och internationella forum motverka en utveckling som innebär att internetplattformar och tillhandahållare av sociala medier åläggs ett övergripande tillsyns- och ersättningsansvar för vad enskilda användare publicerar. Som nämnts ovan måste också särskilt respekten för åsiktsyttringar och en fri opinionsbildning genom satir, referat och nyhetsförmedling värnas vid övervägandet av nya åtgärder mot upphovsrättsintrång.

Detta är något som riksdagen bör ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

4. Vissa frågor om upphovsrätt, punkt 4 (C)

av Helena Lindahl (C) och Peter Helander (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2921 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 10 och avslår motionerna

2020/21:667 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1–5,

2020/21:2120 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 7,

2020/21:2596 av Sofia Westergren och Sten Bergheden (båda M) yrkandena 1 och 2,

2020/21:3397 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) och 2020/21:3638 av Anna Sibinska m.fl. (MP) yrkande 10.

Ställningstagande

Ett starkt skydd för immateriella rättigheter är avgörande för Sveriges växande och välfärdsskapande företag. En del av de immateriella skydden är upphovsrätten, som är grundläggande för att uppmuntra och stimulera kreativt skapande. Vi vill understryka att upphovsrätten måste värnas och respekteras även på internet. Därför är det viktigt att det finns en modern lagstiftning som på ett

ändamålsenligt sätt kan hantera upphovsrättsfrågor på den digitala marknaden. Ett arbete med att ta fram ett nytt upphovsrättsligt ramverk pågick under lång tid inom EU och mynnade ut i att ett nytt upphovsrättsdirektiv antogs 2019. Tyvärr kan vi konstatera att det finns bestämmelser i direktivet som inte är väl avvägda och där balansen mellan olika viktiga intressen saknas. Det handlar främst om direktivets artiklar 15 och 17 (tidigare 11 och 13) som vi menar hotar yttrandefriheten på internet. Företrädare för Centerpartiet i utskottet stod följaktligen bakom det tillkännagivande som utskottet förordade våren 2020 om att direktivet bör revideras i dessa delar.

I anslutning till detta vill vi understryka att ett ogenomtänkt genomförande av direktivet i medlemsstaterna riskerar att göra situationen än värre. Självfallet borde regeringen ha hanterat dessa frågor på ett bättre sätt när direktivet arbetades fram. Beklagligt nog antogs direktivet i strid med den svenska uppfattningen, och vi kan inte annat än att konstatera att det svenska genomförandearbetet pågår.

Mot bakgrund av de regler som inom ramen för denna process ska genomföras i svensk rätt anser vi att det är nödvändigt att regeringen vidtar åtgärder för att genomförandearbetet tar utgångspunkt i att bevara yttrandefriheten på internet och att detta även sedan får genomslag i den kommande lagstiftningen.

Detta är något som vi anser att riksdagen bör ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

5. Upphovsrättsskyddade konstverk på offentliga platser, punkt 5 (SD, C)

av Helena Lindahl (C), Tobias Andersson (SD), Eric Palmqvist (SD), Peter Helander (C) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:667 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 8 och

2020/21:2921 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 30.

Ställningstagande

Den tekniska utvecklingen är snabb och vi lever i ett alltmer digitaliserat samhälle. Det är därför viktigt att lagar och regler är anpassade efter dagens verklighet. Upphovsrättslagstiftningen är i flera avseenden föråldrad och reglerar i mångt och mycket förhållanden som gällde för decennier sedan. Ett sådant område är den s.k. panoramafriheten. Efter ett beslut i Patent- och marknadsdomstolen finns det tveksamheter om huruvida man får dela bilder

på offentlig konst digitalt utan att betala ersättning till konstnären. Att dela bilderna analogt är däremot tillåtet. Det är märkligt att avbildningar av offentlig konst, vars syfte är att fritt vara tillgängliga för folket, inte kan spridas fritt i digitala kanaler. För att upphovsrättslagen inte ska få negativa konsekvenser i detta hänseende behöver den moderniseras och bli teknikneutral så att bilder på offentlig konst kan delas online utan restriktioner.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

6. Kostnader i mål om patent, punkt 6 (M, L)

av Lars Hjalmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Lotta Olsson (M) och Joar Forssell (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3262 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 6 i denna del och

2020/21:3483 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 13 i denna del och avslår motion

2020/21:717 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

De immaterialrättsliga skydden har stor betydelse för Sveriges globala konkurrenskraft. Det gäller inte minst reglerna om skydd för patent. I takt med utvecklingen av innovationer, digitalisering och ny teknik måste det finnas möjligheter för Sverige och svenska företag att stå starka i den internationella konkurrensen. Ett starkt patentskydd är enligt vår mening en förutsättning för att innovationskraften i Sverige ska finnas kvar och stärkas. Detta innefattar även de regler som gäller vid patentmål i en domstol och vi menar att det måste finnas bättre möjligheter för innovatörer att försvara sina rättigheter i sådana processer än vad det gör i dag. Ett stort problem som vi i detta sammanhang vill belysa är de höga kostnader som en patenttvist kan innebära för parterna, dels i form av långa handläggningstider, dels rättegångskostnader i övrigt. Vi menar att regeringen måste se över tider och kostnader i civilrättsliga mål om patent med inriktningen att dessa ska hållas nere. En sådan översyn bör ta sin utgångspunkt i en analys av hur processkostnader och handläggningstider ser ut i jämförbara länder.

Detta är något som riksdagen bör ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

7. Kostnader i mål om patent, punkt 6 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Eric Palmqvist (SD) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:717 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4 samt avslår motionerna

2020/21:3262 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 6 i denna del och 2020/21:3483 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 13 i denna del.

Ställningstagande

I en internationell jämförelse har Sverige visat sig ha få patenttvister som avgörs i domstol. Detta kan antas bero på att den svagare parten tar en stor risk genom att eventuellt få betala stora rättegångskostnader om denne förlorar målet. Vi menar att regeringen bör komma tillrätta med denna obalans och jämna ut spelplanen för tvistande parter i mål om patent. Därmed skulle fler små patentinnehavare våga ta strid för sin rätt. Flera framgångsrika åtgärder har vidtagits på detta område i bl.a. Tyskland och Storbritannien.

Den svenska staten behöver överlag bli betydligt mer behjälplig när det gäller att skydda svenska patent och hjälpa till i patenttvister. För att öka möjligheterna och viljan för innovatörer att fullfölja kommersialisering av uppfinningar och innovationer bör en försäkringslösning med statlig garanti införas. Den ska kunna användas för den som hamnar i en tvist om intrång från tredjeländer.

Regeringen bör därför utreda en sådan försäkringslösning med statlig garanti samt möjligheten att inrätta ett tak för hur mycket en part i en rättegångstvist kan bli skyldig för motpartens rättegångskostnader.

Detta är något som riksdagen bör ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

8. Åtalsprövning vid patentintrång, punkt 7 (M, L)

av Lars Hjalmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Lotta Olsson (M) och Joar Forssell (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3262 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 6 i denna del och

2020/21:3483 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 13 i denna del.

Ställningstagande

Vi har i det föregående framhållit att regeringen bör se över tider och kostnader i civilrättsliga mål om patent med inriktningen att dessa ska hållas nere. En ytterligare åtgärd som vi ser som betydelsefull för att patent på ett effektivt sätt ska kunna skyddas är att åklagare ska få ökade möjligheter att väcka åtal vid patentintrång. Vi är medvetna om att dessa regler justerades hösten 2020 vilket innebar något sänkta trösklar för åklagare att kunna väcka åtal. Vi menar dock att mer måste göras och att regeringen bör se över åtalsprövningsreglerna i patentlagen.

Detta är något som riksdagen bör ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

9. Övriga frågor om immaterialrätt, punkt 8 (M)

av Lars Hjälmered (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Lotta Olsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3483 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkandena 12 och 14,

bifaller delvis motion

2020/21:2108 av Markus Selin (S) och

avslår motionerna

2020/21:667 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 6,

2020/21:717 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2020/21:2107 av Markus Selin (S) och

2020/21:3344 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 6.

Ställningstagande

Inledningsvis vill vi framhålla att stärkta förutsättningar för att värna immateriella rättigheter är en prioriterad fråga för oss i den politik för företagande och innovationer som vi vill driva. Ett starkt skydd för immateriella rättigheter är avgörande för Sveriges växande och välfärdsskapande företag. I takt med

utvecklingen av innovationer, digitalisering och ny teknik måste Sverige skapa ökade möjligheter för svenska företag att stå starka i den internationella konkurrensen. Ett första nödvändigt steg vore att inrätta en nationell strategi för immaterialrättsfrågor. Immaterialrättsområdet, som i stora delar har ett juridiskt fokus, måste på ett mycket tydligare sätt bli en integrerad del av näringspolitiken. Det är enligt vår mening en mycket viktig utgångspunkt som regeringen borde ha anammat för länge sedan. I ett första skede bör det göras en kartläggning av de immaterialrättsliga aspekterna i det svenska näringslivet. Det är av stor vikt att utreda hur stor andel av svenska företag som skyddar sina immateriella tillgångar och om det finns potential att öka den andelen. Vidare bör informations- och utbildningsinsatserna kring immaterialrätten stärkas. PRV måste ges en tydlig roll att aktivt informera svenska företag om immaterialrättens möjligheter. Även andra myndigheter, såsom Vinnova och Tillväxtverket, bör få tydliga uppdrag att sprida kunskap och information om immaterialrätten. Ett ökat kunskapsutbyte mellan myndigheter skulle dessutom vara ett steg i denna riktning. En immaterialrättsstrategi bör även innefatta en plan för hur lagstiftaren löpande ska arbeta för en anpassning av lagstiftningen i relation till den rådande tekniska utvecklingen. Inom exempelvis digitalisering och AI går utvecklingen fort och Sverige får inte halka efter och riskera att förlora växande företag på grund av brister i de immaterialrättsliga skydden.

Vidare vill vi framhålla att mönsterskyddet, liksom skyddet för andra immateriella tillgångar, är viktigt för företagen i en ökad konkurrens på marknaden. Att vara ensam om sin design är en konkurrensfördel och stora ekonomiska värden kan finnas i ett designskydd. Vi vill understryka vikten av att det finns ett väl fungerande regelverk för mönsterskydd och att det behöver vara lätt för företag att ansöka och förnya sådana skydd. Vi ser att det finns ett stort behov av förenklade regler när det gäller mönsterskydd, exempelvis ansöknings- och förnyelseförfaranden.

Sammanfattningsvis bör regeringen i linje med det anförda dels ta fram en immaterialrättsstrategi, dels se över reglerna på mönsterskyddsområdet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

10. Övriga frågor om immaterialrätt, punkt 8 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Eric Palmqvist (SD) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:667 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 6 och

2020/21:717 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
bifaller delvis motion
2020/21:2107 av Markus Selin (S) och
avslår motionerna
2020/21:2108 av Markus Selin (S),
2020/21:3344 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 6 och
2020/21:3483 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 12 och 14.

Ställningstagande

Som vi i det föregående framhållit anser vi att staten bör ta ett större ansvar för att hjälpa svenska företag att skydda sina immateriella rättigheter. En ytterligare åtgärd som vi här vill framhålla som mycket betydelsefull är att ett kunskapscenter för immaterialrättsliga frågor bör inrättas. Där ska man kunna samla och knyta samman kompetenser inom patent och övriga immaterialrättsliga frågor. Centret ska även arbeta med uppsökande verksamhet när det gäller exempelvis utbildningar och samtidigt fungera som ett stöd för svenska företagare som söker kunskap eller har hamnat i trångmål. Kunskapscentret bör ha representation från såväl myndigheter och akademien som näringslivet. Som komplement till ett sådant kunskapscenter bör en myndighet få i uppdrag att assistera svenska företag och uppfinnare som råkar ut för immaterialrättsliga intrång i exempelvis USA, Kina och Japan.

När det närmare gäller de svenska lagar som innehåller regler om de olika immaterialrättsliga skydden ställde vi oss våren 2020 bakom regeringens proposition om skärpta straff för allvarliga fall av immaterialrättsintrång. Lagstiftningen som rör immaterialrätt är viktig, inte minst för att skydda kreatörens och företags rättigheter till sin egendom. Vi vill dock i detta sammanhang återigen uttrycka vår oro för hur den nya lagstiftningen framöver kommer att tillämpas i förhållande till t.ex. fildelning som utförts av enskilda individer. För att undvika att reglerna i praktiken kommer att leda till att enskilda jagas i stället för att omfattande organiserad brottslig verksamhet bekämpas anser vi att den skärpta lagstiftningen bör utvärderas tre år efter att den trädde i kraft.

Detta är något som riksdagen bör ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

Särskilda yttranden

1. Kostnader i mål om patent, punkt 6 (V)

Lorena Delgado Varas (V) anför:

Jag har i det föregående ställt mig bakom utskottets förslag om att avstyrka motionsyrkanden med olika förslag som avser att begränsa de kostnader som en part får bära vid en tvist om patent i domstol. I detta särskilda yttrande vill jag dock förtydliga varför jag har kommit till denna slutsats.

I utskottets ställningstagande påminns om domstolsreformen som genomfördes för några år sedan, samt att det finns indikationer på att handläggnings- tiderna i domstolarna är på väg att kortas. Det är en utveckling som jag ser positivt på. Jag menar dock att patent hos småföretag, startup-företag och uppfinnare behöver säkerställas på ett bättre sätt. Patenträttegångar är väldigt dyra, vilket gör att få vågar ta risken att inleda en rättslig process. EU-kommissionen och FN:s immaterialrättsorgan Wipo har bland många andra studerat dessa frågor. Sammanfattningsvis har de kommit fram till att reglerna för rättegångar är en grundpelare i patentsystem, att kostnadsfördelning har en fundamental betydelse, att tidsuträkten till det rättsliga utslaget har stor betydelse och att data för jämförelse mellan olika system saknas. I Sverige tar dessutom rättegångarna lång tid jämfört med liknande rättegångar i andra delar av världen. Detta är också något som jag våren 2021 framhöll vid riksdagens behandling av regeringens proposition Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation (prop. 2020/21:60, yttr. 2020/21:NU3y, bet 2020/21:UbU16). Jag förordade där att riksdagen skulle uppmana regeringen att utreda hur obalansen mellan parterna vid rättegångar kan minimeras och att en utgångspunkt för en sådan översyn bör vara att undersöka hur obalansen påverkar nyttiggörande av forskning och innovationsvilja. Någon sådan uttalandning kan jag dock inte se i de förslag som framförs inom ramen för detta ärende.

2. Kostnader i mål om patent, punkt 6 (KD)

Camilla Brodin (KD) anför:

Jag har i det föregående ställt mig bakom utskottets förslag om att avstyrka motionsyrkanden med olika förslag som avser att begränsa de kostnader som en part får bära vid en tvist om patent i domstol. I detta särskilda yttrande vill jag dock förtydliga varför jag har kommit till denna slutsats.

I utskottets ställningstagande påminns om domstolsreformen som genomfördes för några år sedan, samt att det finns indikationer på att handläggnings- tiderna i domstolarna är på väg att kortas. Det är en utveckling som jag ser positivt på. Jag vill dock framhålla att Sverige behöver fler personer och företag som ser värdet av att våga pröva att omvandla en idé till en innovation.

Dagens villkor när det gäller det immateriella värdeskapandet missgynnar dock mindre aktörer som t.ex. startupföretag, universitetsforskare och enskilda uppfinnare. Sverige skiljer sig här på ett negativt sätt jämfört med många andra EU-länder. När det gäller tvister kring patent är det en låg andel som går till rättegång eller skiljemannaförfarande i Sverige. Dagens system gör att det kan vara mycket kostsamt att driva en process. Kostnaden är dessutom inte känd på förhand och det finns dessvärre skäl att tro att många mindre aktörer har avstått från att hävda sina rättigheter på grund av denna osäkerhet. Jag anser att de mindre aktörernas möjlighet att få sin patenträtt prövad behöver stärkas. Detta är också något som jag våren 2021 framhöll vid riksdagens behandling av regeringens proposition Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation (prop. 2020/21:60, ytr. 2020/21:NU3y, bet 2020/21:UbU16). Jag förordade där att riksdagen skulle uppmana regeringen att utreda hur obalansen mellan parterna vid rättegångar kan minimeras och att en utgångspunkt för en sådan översyn bör vara att undersöka hur obalansen påverkar nyttiggörande av forskning och innovationsviljan. Någon sådan uttaland inriktning kan jag dock inte se i de förslag som framförs inom ramen för detta ärende.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:125 Stärkt skydd för geografiska beteckningar och tydligare regler vid registrering av varumärken och företagsnamn i ond tro:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i varumärkeslagen (2010:1877).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:1653) om företagsnamn.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:1654) om skydd för beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel.

Följdmotionerna

2020/21:3899 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att information om skyddade geografiska beteckningar görs lättillgänglig och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nogsamt följa upp förändringen med anledning av borttagandet av bestämmelsen om det relativa hindret och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3916 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att komplettera föreslagna ändringar med ett praktiskt förtydligande om hur företag kan informera sig om de beteckningar som skyddas och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:667 av Josef Fransson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att modernisera upphovsrätten och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vidgade inskränkningar i upphovsrätten och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om upphovsrättsliga skyddstider och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta legalt tillgängliggörande av upphovsrättsskyddade verk och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att avskaffa regler på upphovsrättsområdet som står i konflikt med intresset av ett fritt internet och en fri åsiktsbildning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera straffskärpningarna i och med antagandet av proposition 2019/20:149 och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att revidera lagstiftningen så att fri spridning av offentlig konst möjliggörs och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:717 av Josef Fransson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett kunskapscenter för immaterialrättsliga frågor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utse en myndighet för att assistera svenska företag och uppfinnare vid immaterialrättsligt intrång och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en försäkringslösning för den som hamnar i en tvist om intrång, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett tak för rättegångskostnad vid patenttvist och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2107 av Markus Selin (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för immaterialrätt och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2108 av Markus Selin (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att upprätta en rättvis nationell immaterialrättsstrategi för de kulturella och kreativa näringarna och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2120 av Michael Rubbestad m.fl. (SD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa privatkopieringsersättningen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2596 av Sofia Westergren och Sten Bergheden (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en åtgärdsplan för att komma till rätta med bristande upphovsrättsregistrering av digitalt innehåll och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att registrering av upphovsrätter bör regleras av de svenska myndigheterna i likhet med befintlig företagsregistrering och handel med företagsaktier, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:2921 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om implementeringen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2019/790 och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att legalisera digital publicering av avbildningar av konstverk som finns i det offentliga rummet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3262 av Arman Teimouri m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att patenträttigheterna måste stärkas och om att se över regelverket för att bättre skydda dem som drabbas av patentintrång, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3344 av Magnus Jacobsson (KD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se hur samernas gemensamma immateriella och kulturella rättigheter kan skyddas och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3397 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta inom EU för att riva upp lagen om civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3483 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en svensk immaterialrättsstrategi och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över processrätten i patenträttsliga mål och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över reglerna för mönsterskydd och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3638 av Anna Sibinska m.fl. (MP):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en upphovsrätt som är anpassad till dagens samhälle och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i varumärkeslagen
(2010:1877)

Härigenom föreskrivs¹ att 2 kap. 7, 8 och 33 §§ varumärkeslagen (2010:1877) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.7 §²

Ett varumärke får inte registreras om varumärket

1. strider mot lag eller annan författning eller mot goda seder eller allmän ordning,

2. är ägnat att vilseleda allmänheten i fråga om varans eller tjänstens art, kvalitet, geografiska ursprung eller någon annan omständighet,

3. utan tillstånd innehåller en sådan statlig eller internationell beteckning eller ett sådant kommunalt vapen som enligt lag eller annan författning inte får användas obehörigen som varumärke, eller något som lätt kan förväxlas med en sådan beteckning eller ett sådant vapen,

4. utan tillstånd innehåller ett sådant kännetecken som enligt lagen (2014:812) om skydd för kännetecken i den internationella humanitära rätten inte får användas obehörigen som varumärke, eller något som kan förväxlas med ett sådant kännetecken,

5. innehåller en ursprungsbeteckning, en geografisk beteckning, en beteckning för ett traditionellt uttryck för vin eller en beteckning för en garanterad traditionell specialitet, i den utsträckning beteckningen är skyddad enligt unionsrätten,

6. innehåller eller består av något som är ägnat att uppfattas som en geografisk beteckning för vin eller spritdrycker och märket avser vin eller spritdrycker av annat ursprung, eller

7. innehåller eller i väsentliga delar återger en äldre växtsortbenämning som avser en växtsort av samma eller närstående växtart, i den utsträckning växtsorten är skyddad enligt växtförädlarrättslagen (1997:306) eller unionsrätten.

Ett varumärke får inte heller registreras om ansökan om registrering gjordes i ond tro.

Ett kollektiv-, garanti- eller kontrollmärke får inte registreras om villkoren för märkets användning strider mot goda seder eller allmän ordning. Ett kollektivmärke som avses i 6 § får vidare inte registreras om villkoren

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2436 av den 16 december 2015 för tillnärmning av medlemsstaternas varumärkeslagstiftning (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.

² Senaste lydelse 2018:1652.

inte tillåter medlemskap i sammanslutningen för alla som tillhandahåller sådana varor eller tjänster som märket avser och varorna eller tjänsterna har sitt ursprung i det geografiska område som märket avser.

8 §³

Ett varumärke får inte registreras om varumärket

1. är identiskt med ett äldre varukännetecken för varor eller tjänster av samma slag,

2. är identiskt med eller liknar ett äldre varukännetecken för varor eller tjänster av samma eller liknande slag, om det finns en risk för förväxling, inbegripet risken för att användningen av varumärket leder till uppfattningen att det finns ett samband mellan den som använder varumärket och innehavaren av varukännetecknet,

3. är identiskt med eller liknar ett äldre varukännetecken som är känt inom en betydande del av omsättningskretsen, och användningen av varumärket utan skälig anledning skulle dra otillbörlig fördel av eller vara till skada för varukännetecknets särskiljningsförmåga eller anseende, oavsett om användningen avser varor eller tjänster av samma, liknande eller annat slag, *eller*

4. kan förväxlas med ett kännetecken som användes här i landet eller i utlandet av någon annan vid tidpunkten för ansökan och som fortfarande används, om sökanden var i ond tro vid tidpunkten för ansökan.

Med ett varukännetecken avses i första stycket 1–3

1. ett varumärke som är registrerat enligt detta kapitel,
2. ett varumärke som är registrerat genom en internationell varumärkesregistrering som enligt 5 kap. fått giltighet i Sverige,
3. ett varukännetecken som är inarbetat, om det inarbetade skyddet gäller inom en väsentlig del av landet, *samt*
4. ett EU-varumärke.

2. är identiskt med eller liknar ett äldre varukännetecken för varor eller tjänster av samma eller liknande slag, om det finns en risk för förväxling, inbegripet risken för att användningen av varumärket leder till uppfattningen att det finns ett samband mellan den som använder varumärket och innehavaren av varukännetecknet, *eller*

3. är identiskt med eller liknar ett äldre varukännetecken som är känt inom en betydande del av omsättningskretsen, och användningen av varumärket utan skälig anledning skulle dra otillbörlig fördel av eller vara till skada för varukännetecknets särskiljningsförmåga eller anseende, oavsett om användningen avser varor eller tjänster av samma, liknande eller annat slag.

Med ett varukännetecken avses i första stycket

3. ett varukännetecken som är inarbetat, om det inarbetade skyddet gäller inom en väsentlig del av landet, *och*

Ett varumärke får inte heller registreras om ansökan om registre-

³ Senaste lydelse 2018:1652.

ring görs i eget namn av en agent eller en annan företrädare för en innehavare av ett varukännetecken och ansökan avser innehavarens kännetecken. Varumärket får dock registreras om företrädaren har innehavarens tillstånd eller annars har giltiga skäl för sitt handlande.

33 §⁴

Om det efter registreringen görs någon ändring av de villkor som gäller för att ett kollektiv-, garanti- eller kontrollmärke ska få användas, ska innehavaren anmäla detta till Patent- och registreringsverket.

De ändrade villkoren ska föras in i varumärkesregistret och kungö-
ras, under förutsättning att de vill-
kor som gäller för varumärkets an-
vändning fortfarande uppfyller kra-
ven i 1 § andra stycket och att det
inte finns något hinder mot att föra
in de ändrade villkoren enligt 7 §
andra stycket.

De ändrade villkoren ska föras in
i varumärkesregistret och kungö-
ras, under förutsättning att de vill-
kor som gäller för varumärkets an-
vändning fortfarande uppfyller kra-
ven i 1 § andra stycket och att det
inte finns något hinder mot att föra
in de ändrade villkoren enligt 7 §
tredje stycket.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2021.

2. De nya bestämmelserna tillämpas även på varumärken som har regi-
strerats och ansökningar om registreringar som har gjorts före ikraftträdan-
det.

⁴ Senaste lydelse 2018:1652.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1653) om företagsnamn

Häri genom föreskrivs att 2 kap. 2 och 3 §§ lagen (2018:1653) om företagsnamn ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Ett företagsnamn får inte registreras om företagsnamnet

1. strider mot lag eller annan författning eller mot goda seder eller allmän ordning,
2. utan tillstånd innehåller en sådan statlig eller internationell beteckning som enligt lag eller annan författning inte får användas obehörigen som företagsnamn, eller något som lätt kan förväxlas med en sådan beteckning,
3. utan tillstånd innehåller ett sådant kännetecken som enligt lagen (2014:812) om skydd för kännetecken i den internationella humanitära rätten inte får användas obehörigen som företagsnamn, eller något som kan förväxlas med ett sådant kännetecken,
4. innehåller eller i väsentliga delar återger en äldre växtsortbenämning som avser en växtsort av samma eller närstående växtart, i den utsträckning växtsorten är skyddad enligt växtförädlarrättslagen (1997:306) eller unionsrätten, eller
5. i annat fall är ägnat att vilseleda allmänheten.

Ett företagsnamn får inte heller registreras om ansökan om registrering gjordes i ond tro.

3 §

Ett företagsnamn får inte registreras om företagsnamnet

1. är identiskt med ett äldre näringskännetecken för verksamhet av samma slag,
2. är identiskt med eller liknar ett äldre näringskännetecken för verksamhet av samma eller liknande slag, om det finns en risk för förväxling, inbegripet risken för att användningen av företagsnamnet leder till uppfattningen att det finns ett samband mellan den som använder företagsnamnet och innehavaren av näringskännetecknet,
3. är identiskt med eller liknar ett äldre näringskännetecken som är känt inom en betydande del av omsättningskretsen, och användningen av företagsnamnet utan skälig anledning skulle dra otillbörlig fördel av eller vara till skada för nä-
2. är identiskt med eller liknar ett äldre näringskännetecken för verksamhet av samma eller liknande slag, om det finns en risk för förväxling, inbegripet risken för att användningen av företagsnamnet leder till uppfattningen att det finns ett samband mellan den som använder företagsnamnet och innehavaren av näringskännetecknet, *eller*
3. är identiskt med eller liknar ett äldre näringskännetecken som är känt inom en betydande del av omsättningskretsen, och användningen av företagsnamnet utan skälig anledning skulle dra otillbörlig fördel av eller vara till skada för nä-

ringskännetecknets särskiljningsförmåga eller anseende, oavsett om användningen avser verksamhet av samma, liknande eller annat slag, eller

4. kan förväxlas med ett kännetecken som användes här i landet eller i utlandet av någon annan vid tidpunkten för ansökan och som fortfarande används, om sökanden var i ond tro vid tidpunkten för ansökan.

ringskännetecknets särskiljningsförmåga eller anseende, oavsett om användningen avser verksamhet av samma, liknande eller annat slag.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2021.
 2. De nya bestämmelserna tillämpas även på företagsnamn som har registrerats och ansökningar om registreringar som har gjorts före ikraftträdandet.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1654) om skydd för beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel

Härigenom föreskrivs att 1 och 2 §§ lagen (2018:1654) om skydd för beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel ska ha följande lydelse.

*Lydelse enligt bet. 2020/21: MJU7 Föreslagen lydelse
och rskr. 2020/21:209*

1 §

Bestämmelserna i 8 kap. 3–8 §§, 9 kap. och 10 kap. 9 § varumärkeslagen (2010:1877) ska tillämpas vid intrång i den rätt till en beteckning som följer av

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/787 av den 17 april 2019 om definition, beskrivning, presentation och märkning av spritdrycker, användning av namn på spritdrycker i presentationen och märkningen av andra livsmedel, skydd av geografiska beteckningar för spritdrycker, användning av jordbruksalkohol och destillat av jordbruksprodukter i alkoholhaltiga drycker samt om upphävande av förordning (EG) nr 110/2008, i den ursprungliga lydelsen,

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1151/2012 av den 21 november 2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel, i den ursprungliga lydelsen,

3. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007, i den ursprungliga lydelsen, *eller*

3. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007, i den ursprungliga lydelsen,

4. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 251/2014 av den 26 februari 2014 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, aromatiserade vinprodukter och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1601/91, i den ursprungliga lydelsen.

4. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 251/2014 av den 26 februari 2014 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, aromatiserade vinprodukter och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1601/91, i den ursprungliga lydelsen, *eller*

5. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1753 av den 23 oktober 2019 om unionens åtgärder efter anslutningen till Genèveakten inom Lissabonöverenskommelsen om ursprungsbe-

teckningar och geografiska beteckningar, i den ursprungliga lydelsen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Bestämmelserna i 8 kap. 3–8 §§, 9 kap. och 10 kap. 9 § varumärkeslagen (2010:1877) ska också tillämpas vid intrång i den rätt till en beteckning som följer av

1. frihandelsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Korea, å andra sidan, av den 6 oktober 2010 (EUT L 127, 14.5.2011, s. 6),

2. handelsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Colombia, Peru och Ecuador, å andra sidan, av den 26 juni 2012 (EUT L 354, 21.12.2012, s. 3 och EUT L 356, 24.12.2016, s. 3),

3. avtalet om upprättande av en associering mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Centralamerika, å andra sidan, av den 29 juni 2012 (EUT L 346, 15.12.2012, s. 3),

4. associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan, av den 27 juni 2014 (EUT L 161, 29.5.2014, s. 3),

5. associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Moldavien, å andra sidan, av den 27 juni 2014 (EUT L 260, 30.8.2014, s. 4),

6. associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan, av den 27 juni 2014 (EUT L 261, 30.8.2014, s. 4),

7. det övergripande avtalet om ekonomi och handel (CETA) mellan Kanada, å ena sidan, och Europeiska unionen och dess medlemsstater, å andra sidan, av den 30 oktober 2016 (EUT L 11, 14.1.2017, s. 23), *eller*

8. avtalet mellan Europeiska unionen och Japan om ett ekonomiskt partnerskap, av den 17 juli 2018 (EUT L 330, 27.12.2018, s. 3).

7. det övergripande avtalet om ekonomi och handel (CETA) mellan Kanada, å ena sidan, och Europeiska unionen och dess medlemsstater, å andra sidan, av den 30 oktober 2016 (EUT L 11, 14.1.2017, s. 23),

8. avtalet mellan Europeiska unionen och Japan om ett ekonomiskt partnerskap, av den 17 juli 2018 (EUT L 330, 27.12.2018, s. 3),

9. *frihandelsavtalet mellan Europeiska unionen och Republiken Singapore, av den 19 oktober 2018 (EUT L 294, 14.11.2019, s. 3), eller*

10. *frihandelsavtalet mellan Europeiska unionen och Socialistiska republiken Vietnam, av den 30*

¹ Senaste lydelse 2019:512.

*juni 2019 (EUT L 186, 12.6.2020,
s. 3).*

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2021.
 2. De nya bestämmelserna tillämpas även på beteckningar som har fått skydd före ikraftträdandet.
 3. De nya bestämmelserna som avser hänvisning till 8 kap. 4–6 och 8 §§ varumärkeslagen (2010:1877) tillämpas inte på intrång, försök till intrång eller förberedelse till intrång som skett före ikraftträdandet.